

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **КРИМ У ВІТЧИЗНЯНОМУ
ТА МІЖНАРОДНОМУ
ПРАВОВОМУ ПОЛІ**

- ∨ *«Окуповані території»:*

- досвід Грузії та перспективи України*

- ∨ *Проблеми та правові колізії*

- отримання кримчанами російських паспортів*

- **БЕЗПЕКА УКРАЇНИ**

- ∨ *Національна гвардія України:*

- проблеми і перспективи*

- ∨ *Безпека харчової продукції –*

- умова виходу на світові ринки*

- **ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ У ВИСВІТЛЕННІ
ЗАРУБІЖНИХ ЗМІ**

№ 7 (65) КВІТЕНЬ 2014

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 7 (65) 2014

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

**Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»**

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

В. Горвий, д-р іст. наук, проф.,
заступник генерального директора НБУВ

Редакційна колегія:

Ю. Половинчак (відповідальна за випуск),
Н. Іванова, Т. Дубас, Л. Присяжна,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ.....3
АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Полтавець С.

«Окуповані території»: досвід Грузії та
перспективи України.....3

Порватова Н.

Проблеми та правові колізії отримання
кримчанами російських паспортів.....7

Дем'яненко М.

Візовий режим:
особливості українських реалій.....10

Рудицька Л.

Національна гвардія України:
проблеми і перспективи.....13

Кривецький О.

Превентивне затримання.....16

Присяжна Л.

Безпека харчової продукції –
умова виходу на світові ринки.....19

Беззуб І.

Законодавчі питання соціального
захисту материнства:
вітчизняний та зарубіжний досвід.....23

**ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ У ВИСВІТЛЕННІ
ЗАРУБІЖНИХ ЗМІ**

Берегельський А.

Половинчак Ю.

Узагальнений аналіз моніторингу повідомлень
зарубіжних засобів масової інформації щодо
України за лютий – березень.....31

ПРАВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Єфімов О.

Протиправна поведінка не може мати
правомірних наслідків.....34

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *.....40

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Посилено кримінальну відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України

Виконуючий обов'язки Президента України, Голова Верховної Ради України О. Турчинов підписав Закон № 1183-VII «Про внесення змін до Кримінального кодексу України».

Як зазначається в пояснювальній записці, прийняття документа обумовлено ситуацією, що склалася в Криму та інших регіонах України, у зв'язку з поширенням фактів посягання на територіальну цілісність та недоторканність України. На меті прийнятого Закону маєтся посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України, а саме, за дії, спрямовані на посягання на територіальну цілісність і недоторканність України, за диверсію, шпигунство, а також вчинені проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Законом вносяться зміни до санкцій ст. 110 (Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України), 111 (Державна зрада), 113 (Диверсія), 114 (Шпигунство) та 279 (Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства) Кримінального кодексу України в частині збільшення строків позбавлення волі.

Також Кримінальний кодекс України доповнено новою ст. 114-1, згідно з якою перешкоджання в особливий період законній діяльності Збройних сил України чи іншого військового формування, утвореного відповідно до закону України, карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років. Те саме діяння, яке призвело до загибелі людей або інших тяжких наслідків, карається позбавленням волі на строк від восьми до 15 років.

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

С. Полтавець, старш. наук. співроб. НЮБ НБУВ, канд. політ. наук

«Окуповані території»: досвід Грузії та перспективи України

Проблеми, що виникли в новітній історії України у зв'язку з окупацією частини української території Росією, набувають загальноєвропейського, якщо не світового масштабу. У політичному сенсі російська окупація пояснюється доволі просто: забезпечення геополітичних інтересів сусідньої держави з можливим (бажаним) розширенням території. Слід зауважити, що характер, сценарій та реалізація акцій, які проводяться на території України, є досить схожими, якщо не сказати «тотожними» з тим, як це відбувалося при вторгненні російських військ на терени Грузії, зокрема в Абхазію. Виходячи з тих надскладних геополітичних умов, у яких на сьогодні перебуває Україна, одним з першочергових завдань стає юридичне закріплення оку-

пованих територій. Саме тому український парламент 15 квітня 2014 р. прийняв Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян на тимчасово окупованій території України». Варто зазначити, що Верховній Раді України було запропоновано розглянути три схожі законопроекти авторства народних депутатів Ю. Дерев'янка (№ 4473); С. Соболева (№ 4473-1); О. Ляшка (№ 4497). Так, наприклад, у проектах закону, які подавали Ю. Дерев'янку та С. Соболев, існувало поняття «колабораційної діяльності», яка визначалася як «умисне, добровільне співробітництво у будь-якій формі з окупаційною державою або її представниками на шкоду державним інтересам України вважається державною зрадою і тягне за собою кримінальну відповідальність»

(проект С. Соболева). Крім того, осіб, які будуть визнані колабораціоністами, передбачалося позбавити права на отримання зарплат та будь-яких інших витрат (проект Ю. Дерев'янка). Слід зауважити, що в прийнятому законі як саме поняття «колабораціонізм», так і відповідна стаття відсутні. Проект О. Ляшка, зокрема, передбачав поширення на окуповану територію режиму надзвичайного стану з обмеженнями в економічній діяльності та свободі пересування як усередині окупованих територій, так і можливості в'їзду та виїзду з неї тільки через визначені законом пункти пропуску. Слід зауважити, що з огляду на політичні обставини до другого читання зазначений закон готували за скороченою процедурою.

Процес прийняття закону був досить довготривалий та спричинив, зокрема, в експертному середовищі гострі дискусії та суперечки щодо доцільності його ухвалення. Так експерти піддавали сумніву доцільність запровадження обмежень на здійснення господарської та будь-якої іншої економічної діяльності на окупованій території (ст. 13 прийнятого Закону), оскільки тоді ще (станом на 25.03.2014 р.) проект закону передбачав можливість здійснення грошових виплат з бюджету України. Запровадження таких змін спричинить призупинення роботи банків на території Криму, а отже, призведе до блокування рахунків клієнтів банків та унеможливить повернення банками виданих ними кредитів. Важливо, що, за оцінками банкірів, втрати банківського сектору можуть становити 16 млрд грн у вигляді кредитів, які були видані на території Криму. Так, наприклад, ректор Міжнародного інституту бізнесу, експерт Голови Національного банку України О. Савченко вважає, що прийняття закону спричинить ситуацію в банківській системі, коли пасиви, тобто депозити, будуть залишатися, а активи, тобто кредити, будуть втрачені. Ще однією чи не найголовнішою проблемою, на думку експерта, наявність серйозної загрози для економіки Криму в цілому з огляду на те, що Крим один з основних дотаційних регіонів України. «На жаль, це пов'язано із сезонністю бізнесу. Приблизно 50 % бізнесу може

працювати тільки 7–8 місяців на рік». На думку економіста, єдина галузь економіки України, яка може втратити, це туризм, але й він досить швидко переорієнтується на інші ринки.

Ще однією проблемою, яку може спровокувати прийнятий закон, – загроза надходженню ліків та іншої медичної продукції на територію Кримського півострова (та сама ст. 13), оскільки вона забороняє на окупованій території «...будь-яка господарська діяльність (підприємницька та некомерційна господарська діяльність), до якої державою застосовуються такі засоби регулюючого впливу, як ліцензування, патентування і квотування, видача дозвільних документів, сертифікація та стандартизація...». Крім того, під загрозою зупинки опиняться клінічні дослідження, які проводяться на території Криму, що, на думку представників європейського фармацевтичного лоббі, напряму загрожує життю та здоров'ю пацієнтів.

Після прийняття закону в першому читанні його розкритикував і народний депутат України Л. Миримський. На думку народного обранця, прийняття такого закону недоречне, бо не сприятиме врегулюванню політичної кризи в Криму. Л. Миримський назвав цей закон «геноцидом кримчан», який призведе до їх фізичного знищення, та пропонував натомість дозволити жителям Криму подвійне громадянство. Водночас нардеп визнавав, що подібний закон не є новелою в міжнародній правовій практиці, оскільки подібні закони приймалися у Хорватії, Югославії, Грузії.

Схожість між українським законопроектом та законом, прийнятим у жовтні 2008 р. у Грузії, спонукала деяких експертів критично оцінити обидва законодавчі акти. Перш за все природа конфліктів, які спричинили прийняття цих законів, різна. На думку члена Координаційної ради громадських ініціатив з допомоги кримчанам О. Скрипник, протистояння, яке існує багато десятиліть між осетинами та абхазцями, з одного боку, та грузинами з іншого, не можна порівнювати з нинішньою ситуацією в Україні. Головна відмінність з її (О. Скрипник) точки зору в тому, що на Закавказзі часто виникали конфлікти, що мали всі ознаки «етнічних чисток».

Саме тому головна мета грузинського закону – створення умов для деградації населення окупованих територій. Критикувала О. Скрипник згадану вище статтю про колабораціонізм. Аргументи, які вона наводила, відтворювати недоречно, оскільки, як відомо, цієї статті в українському законі немає.

На думку народного депутата України А. Сенченка, окупація Криму Росією нічим не відрізняється від окупації, яку здійснювала Німеччина під час Другої світової війни, саме тому потрібні обмеження в реалізації права на здійснення економічної діяльності та пересування. Водночас представники Партії регіонів вважали, що наявність обмежень права громадян на вільне пересування в Криму та статті про державну зраду спричинять загострення наявних конфліктів. Тут варто зауважити, що остаточна редакція прийнятого парламентом закону не містить поняття «державна зрада», отже, регіонали свого досягли.

Незадоволені прийнятими обмеженнями в праві пересування (ст. 10) як жителі Криму, так і ті, хто мешкає на материковій частині України. Кримчани відчувають себе заручниками обставин, які склалися, особливо ті, хто не голосував за приєднання Криму до Російської Федерації. Водночас деякі вихідці з Криму, які постійно мешкають на материковій частині української території, для уникнення незручностей з отриманням спеціальних перепусток, планують потрапляти в Крим, спочатку офіційно відвідуючи територію інших суб'єктів Російської Федерації.

У необхідності прийнятого закону переконаний экс-голова меджлісу М. Джемільов. Якщо є окупована територія повинен бути відповідний закон, вважає він. Водночас багато експертів сумніваються в ефективності прийнятого закону. По-перше держава (Україна) не зможе гарантувати 100 % виконання власних зобов'язань на окупованих територіях, оскільки поступово на окупованій території будуть діяти закони та підзаконні акти Російської Федерації. По-друге, не можна виключити можливість застосування з боку російської влади багатьох форм примусу до

отримання російського громадянства. Серед інших політолог Т. Березовець наводить: можливе звільнення з органів державної влади, шкіл, лікарень, вузів тощо. По-третє, український закон попри задеклароване гарантування права власності на нерухоме майно (ст. 11 Закону) практично не може бути реалізований, оскільки на сьогодні в Криму не функціонує система реєстрації прав на нерухоме майно. А будь-яка угода відповідно до п. 4 ст. 11 Закону, яка буде укладена на території Криму, вважатиметься нікчемною за виключенням успадкування чи заповіту (п. 6 ст. 11 Закону). При цьому Росія може не визнавати право власності на нерухоме майно громадян України. «Сьогодні з'являється інформація про те, що чорноморське узбережжя Криму від Євпаторії до Керчі російська влада пообіцяла віддати найбагатшим людям цієї країни», – заявляє Т. Березовець. Хоча не можна цілком виключати можливість реалізації такого сценарію в Криму, все ж дозволимо собі висловити певні сумніви. Подібна ініціатива з російського боку спровокує серйозний конфлікт та протистояння, включаючи і збройне. Як наслідок Росія може втратити й так невелику підтримку з боку кримчан, а тим самим остаточно втратити «сумнівну» легітимність своєї влади на Кримському півострові.

У свою чергу, даючи визначення поняття «окупована територія», професор Лондонської школи економіки С. Хемфріс зазначив: «Територія вважається окупованою, коли вона перебуває під безпосереднім контролем ворожої армії. Таке формулювання було записано в Гагській конвенції 1907 р.». Водночас фахівець вважає, що «закон про окупацію» не має ніякого статусу в міжнародному праві, за виключенням того, що «так вважає» держава, яка такий закон прийняла... Як грузинський, так і український закон не може «створити» окупацію або «оголосити» про неї. Вони (ці закони) можуть лише привернути увагу міжнародної спільноти до того, що відбувається».

Як було зазначено вище, деякі положення Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян на тимчасово окупованій території України» повторюють статті аналогічного

закону, прийнятого в Грузії у жовтні 2008 р. Одночасно є деякі суттєві відмінності. Найголовніша відмінність у тому, що між Грузією і Російською Федерацією до сьогодні не відновлені дипломатичні відносини, які М. Саакашвілі розірвав у серпні 2008 р., реагуючи на російську агресію.

У грузинському законі є посилання на згадану вище Гагську конвенцію 1907 р. Крім того, у ст. 1–2 грузинські законотворці окреслюють міжнародні договори, які порушила Російська Федерація, окупувавши Абхазію та частину Південно-Осетинської автономної області. У цих статтях окреслюються кордони, на які поширюється суверенітет Грузії, у тому числі: «межі внутрішніх вод», «надра», «кордони виключної економічної зони», «континентального шельфу» «підводного і повітряного простору» тощо. У вітчизняному законі ці положення сконцентровані в ст. 1–3.

У ст. 3 грузинського закону йдеться про введення «надзвичайного стану та особливого правового режиму на окупованих територіях». У нашому законі немає згадки про «надзвичайний стан».

У ст. 4 грузинського закону вводиться «обмеження на свободу пересування громадян по окупованих областях». Порушення цієї статті карається відповідно до норм Кримінального кодексу Грузії. Аналогічна норма є й в українському законі шляхом внесення змін до Кримінального кодексу України та доповнення останнього «ст. 3321. Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію та виїзду з неї». Норми покарання у вітчизняному законі передбачені у вигляді обмеження або позбавлення волі на різні строки залежно від супеня провини. При цьому і грузинський, і український закони передбачають можливість надання спеціального урядового дозволу для відвідання окупованих територій.

Відповідно до грузинського законодавства заборона на свободу пересування окупованими областями не поширюється на: «осіб без громадянства, або тих які шукають притулку», «людина, яка надає гуманітарну допомогу на окупованих територіях ліками, їжею, предметами першої необхідності» (ст. 4 грузинського закону).

Стаття 5 грузинського закону регулює «Права власності на нерухомість в окупованій області». Стаття 6 присвячена «Обмеженню господарської діяльності в окупованій області». За аналогією обмеження цієї статті не стосуються діяльності, яка спрямована на надання гуманітарної допомоги, ліків, предметів першої необхідності за умови надання чітких строків проведення такої діяльності та представлення інформації про характер допомоги, яку вони надали жителям. Стаття 7 грузинського закону стосується «Прав людини та охорони культурної спадщини». Відповідно до цієї статті, відповідальність за порушення прав людини, визнаних міжнародною спільнотою, покладається на Російську Федерацію. Так само Росія несе повну відповідальність за завдання матеріальних та моральних збитків громадянам, які перебувають в окупованих областях. У статті 8 йдеться «Про незаконні органи та (посадові особи)». При цьому будь-який уповноважений орган (посадова особа), здійснюючи функції державної влади або місцевого самоврядування, та прийнятий ними будь-який закон не матиме жодних юридичних наслідків та вважатиметься недійсним. Стаття 9 передбачає, що порушення зазначеного закону підпадає під дію грузинських та міжнародних законодавчих актів. Статті 10–11 містять «Перехідні положення» та встановлюють час набрання чинності зазначеного закону.

Як бачимо, прийняття відповідних законів у Грузії та в Україні з точки зору міжнародного права юридично є виправданим. З іншого боку ефективність цих законів багатьом експертам видається сумнівною перш за все через повне їх (законів) ігнорування з боку російської влади. Як показує, на жаль, невдалий досвід, санкції практично всього світу стосовно Російської Федерації не є ефективними та мало впливають на її зовнішньополітичну позицію. Невирішеною остаточно проблемою залишається і статус громадян, які проживають на окупованих територіях. Водночас юридичне закріплення у вітчизняних законодавствах двох країн статусу «окупованих територій» гіпотетично в перспективі дозволить апелювати до міжнародних інституцій, у тому числі й

через подання судових позовів для повернення суверенітету на ці області. Узагальнюючи, можна сказати, що прийняття Грузією та Україною відповідних законів виправдано як політично, так і юридично. І тільки лише час дасть відповідь на питання: «Чи матиме це позитивний ефект?» (За матеріалами: <http://nbnews.com.ua/ru/news/116155/>; <http://www.rbc.ua/rus/news/politics/zakonoproekt-ob-okkupirovannyh-territoriyah-rada-rassmotrit-01042014103000/>; <http://www.segodnya.ua/politics/opinions/zakon-ob-okkupacionnyh-territoriyah-seychas-prinimat-nelzya-ekspert-505760.html>; <http://www.pravda.com.ua/rus/columns/2014/03/31/7020851/>; <http://www.epravda.com.ua/publications/2014/03/25/431297/>; <http://interfax.com.ua/news/political/197946.html>; [\[nazval-zakon-ob-okkupirovannyh-territoriyah-genotsidom-8323/\]\(http://www.nazval-zakon-ob-okkupirovannyh-territoriyah-genotsidom-8323/\); <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2014/3/20/107442.htm>; <http://www.pravda.com.ua/rus/columns/2014/03/31/7020851/>; <http://www.segodnya.ua/politics/opinions/zakon-ob-okkupacionnyh-territoriyah-seychas-prinimat-nelzya-ekspert-505760.html>; <http://vesti.ua/krym/43606-ukrkainskie-chinovniki-v-krymu-riskujut-prevratitsja-v-izmennikov>; <http://www.apsny.ge/2014/pol/1397713134.php>; <http://argumentua.com/novosti/gruziya-nebudet-voostanavlivat-dipotnosheniya-s-rossieido-momenta-deokkupatsii-pandzhikidz>; <http://podrobnosti.ua/power/2013/12/20/949367.html>; <http://glavcom.ua/articles/18448.html>; <http://sockraina.com/news/4903>; \[http://cripo.com.ua/?sect_id=4&aid=172353\]\(http://cripo.com.ua/?sect_id=4&aid=172353\)\).](http://news.allcrimea.net/news/2014/3/25/mirimskii-</p>
</div>
<div data-bbox=)

Н. Порватова, власкор НЮБ НБУВ

Проблеми та правові колізії отримання кримчанами російських паспортів

Після референдуму в Криму оголосили, що всі громадяни України, які станом на 18 березня мали кримську реєстрацію, можуть отримати російський паспорт. Близько 25 тис. жителів Криму вже стали громадянами РФ, про це повідомив начальник управління з організації паспортної роботи Федеральної міграційної служби Росії Ф. Карповець. Він також зазначив, що ще 75 тис. кримчан подали документи для отримання паспорта РФ.

Цікавим є той факт, що відсутність реєстрації не є підставою для відмови у видачі паспорта. Усі мешканці Криму, які проживають на території республіки і виявили бажання отримати російське громадянство, можуть отримати паспорт громадянина Росії, навіть не маючи кримської прописки. «Постійне проживання на території Криму і м. Севастополя підтверджується не тільки штампом у паспорті, але й сукупністю інших документів, які при проведенні перевірки дадуть можливість підтвердити факт проживання людини на території суб'єктів Федерації. Ці питання будуть

вирішуватися в кожному індивідуальному випадку», – повідомив Ф. Карповець.

Робота з оформлення та видачі російських паспортів у Криму триватиме і після закінчення трьох місяців. Раніше Федеральна міграційна служба (ФМС) Росії заявила, що, згідно із законодавством РФ, вони зобов'язані у тримісячний термін оформити паспорти громадян РФ жителям Криму.

Тим, хто не має російського паспорта, можуть загрожувати серйозні проблеми в повсякденному житті в Криму. Наприклад, жителі Криму, що не мають кримської реєстрації на 18 березня 2014 р., вважаються «іноземними громадянами» і до 19 квітня зобов'язані виїхати за його межі, щоб потім в'їхати і вже на «законних підставах оформити посвідку на проживання». Про це заявила представник Федеральної міграційної служби Російської Федерації В. Гичко. Крім того, кримчани, які не бажають отримувати російське громадянство, повинні заплатити мито в розмірі 2 тис. р. (500 грн).

Місцевим автомобілістам також доведеться переоформляти свої машини, оскільки

кримські номери не відповідають російському ГОСТу. Нові автомобільні номери отримають тільки кримські автомобілісти з російським паспортом. До 10 квітня, повідомляє сайт ДАІ Криму, на півострів завезуть нові номерні знаки та посвідчення водія російського зразка.

Що стосується транспортних засобів, які їздять за довіреністю або зареєстровані в Україні, питання неоднозначне. Для митників РФ, які вже працюють у Криму, авто, куплені за дорученням, фактично є «машинами під тимчасовим ввезенням». Начальник відділу реєстраційної роботи ГИБДД РФ Б. Іонов запевнив, що ДАІ знайде рішення, яке нікого не образить, усі проблемні випадки, зазначає російський чиновник, можуть бути вирішені через суд. Однак зараз робиться все для того, щоб до суду справу не доводити.

Також логічно, що права на кримську нерухомість потрібно буде переоформити згідно з положеннями російського законодавства. Кримчани побоюються, що без російського паспорта це буде зробити проблематично. За загальноприйнятими нормами права, права на нерухомість мають бути приведені у відповідність із вимогами тієї держави, на території якої нерухомість знаходиться постфактум. Процес і порядок переоформлення прав власності у звичайній ситуації вирішувався б на рівні державних переговорів і вироблення спільної позиції і механізмів. Але враховуючи невизнання Україною Криму як частини Російської Федерації, процес врегулювання власності матиме односторонній характер – російський.

За словами кримських чиновників, ніхто насильно не примушує громадян Криму здавати українські паспорти і не стане цього робити надалі. Але жителі автономії, які не отримали російські паспорти, не зможуть розраховувати на які-небудь соціальні виплати, включаючи пенсії і заробітні плати.

Цікавим є той факт, що жителям Криму, які отримують російські паспорти, не потрібно відмовлятися від українського громадянства. «Відмова від громадянства не потрібна. Якщо людина визнала, прийняла громадянство Російської Федерації – він є громадянином

Російської Федерації за фактом. Українські паспорти жителів Криму залишаються дійсними після отримання російського громадянства, ніякі позначки в них не ставляться», – заявив начальник управління Федеральної міграційної служби з організації паспортної роботи Росії Ф. Карповець.

На сьогодні подвійне громадянство в Україні є незаконним. Конституція та Закон України «Про громадянство України» зобов'язують відмовитися від українського громадянства, якщо отримали інше. У разі невиконання порушник буде нести відповідальність за адміністративне правопорушення, яке карається штрафом від 10 до 100 неоподатковуваних мінімумів, це 170–1700 грн.

Юристи та правозахисники звертають увагу на розбіжності в законодавстві України та Росії щодо громадянства. Остання має інститут подвійного громадянства, а Україна – ні. «Нюанс у тому, що в Україні немає подвійного громадянства. То ж ті, хто захоче одночасно “посидіти на двох стільцях”, ризикують автоматично втратити громадянство України. Тобто набувши російський паспорт, вони вже не зможуть вважатися громадянами України і користуватися на її території своїми повноцінними правами», – припускає юрист Інституту розвитку регіональної преси О. Бурмагін.

Він звертає увагу на ст. 19 Закону України «Про громадянство України», яка регламентує, що добровільне придбання повнолітнім громадянином України громадянства іншої держави є підставою для втрати громадянства України. Юрист акцентує увагу на те, що є поняттям «добровільне придбання громадянства іншої держави», це саме та схема, за якою пропонують набути громадянство Росії кримчанам. Тобто написати заяву, зібрати відповідні документи та отримати російський паспорт.

Хоча не всі експерти та правозахисники вважають, що кримчани добровільно отримують паспорти РФ, вони це змушені робити під тиском обставин, адже можуть позбавитись власної нерухомості, вони змушені будуть працювати на російських підприємствах

та установах і отримувати заробітну плату в рублях.

Попри існуючі закони Україна все ж таки визнаватиме своїми громадянами кримчан, які отримують російські паспорти. Кабінет Міністрів України заявив, що уряд забезпечуватиме в анексованому Росією Криму соціально-економічні права нинішнім мешканцям півострова через надання фактичної можливості подвійного громадянства для тих, хто отримає російський паспорт. Уряд виходить з того, що прийняття російського громадянства мешканцями Криму здійснюватиметься під примусом Росії.

«Громадяни України, які під примусом будуть змушені отримати російські паспорти, – лишаються громадянами України. Певним чином це суперечить законодавству України, оскільки наша держава не визнає подвійного громадянства, але у цій частині загарбання території України і примусового надання цим людям, громадянам України, паспортів сусідньої держави, нами це визнається», – заявив міністр Кабінету Міністрів України О. Семерак.

Народний депутат п'яти скликань І. Заєць упевнений, що це є вкрай небезпечним для існування Української держави. «Такий підхід Кабінету Міністрів грубо порушує Конституцію України в частині зафіксованого в ній принципу єдиного громадянства, а також конкретні положення Закону “Про громадянство”. Цей Закон розглядає отримання громадянства іноземної держави як підставу для втрати громадянства України. Такий прецедент створить спокусу домагатися подвійного громадянства в інших регіонах України та стимулюватиме сепаратистські рухи», – вважає І. Заєць. Якщо держава поступиться в такому принциповому питанні як єдине громадянство, то в подальшому отримаємо чергову інтервенцію Росії в Україну під приводом захисту вже не російських «соотечественників», а російських громадян, упевнений экс-народний депутат.

На думку ж більшості експертів кримчанам навіть вигідно мати два паспорти. «Звісно, якась частина кримчан захоче стати російськими громадянами. Але прогноую, що водночас

відмовитися від українського громадянства захоче дуже незначна їх частка. Бо навіть 150 тис. російських громадян, які вже зараз проживають, наприклад, у Севастополі, вони від українського громадянства так і не відмовилися. Вони хотіли жити тут, отримували російську військову пенсію чи доплати, але при цьому зберігали українські паспорти. І це зрозуміло з огляду на те, які сьогодні шанси мають російські громадяни на безвізовий режим з ЄС після всіх цих інтервенцій і порушень міжнародного права в Криму. Адже цей шанс нульовий! Основна маса захоче тримати паспорт із тризубом, хай десь на полиці лежить та чекає своєї години», – вважає політолог Т. Березовець.

За неофіційними даними тисячі українців сьогодні уже мають подвійне громадянство, офіційна ж статистика не ведеться. Загальновідомо, що у прикордонних регіонах практика набуття паспортів сусідніх держав є дуже поширеною. Крім того, в Україні, крім штрафу, не передбачена відповідальність за подвійне громадянство. Про її впровадження вже говорять багато років, але віз і нині там.

Враховуючи всі обставини, частина експертів також задасться питаннями чи не почастішають випадки зловживання кримчанами (які будуть мати паспорти двох країн) щодо соцвиплат, адже уряд буде й надалі фінансувати виплату пенсій громадянам України, які проживають у Криму та Севастополі.

Посадовці ж запевняють, що кримчани не можуть розраховувати на подвійні виплати соціальної допомоги та пенсій від України та від Росії. «Подвійних виплат не буде. На території СНД діє угода про те, як виплачуватимуться пенсії в разі, якщо особа працювала в котрійсь із країн співдружності. Пенсійний фонд також має засоби контролю за виплатами, зокрема є можливість зв'язки між органами Пенсійних фондів по всій території СНД», – заявила уповноважений Верховної Ради з прав людини В. Лутковська.

Хоча не всі посадовці наскільки впевнені в цьому. В одному з інтерв'ю міністр Кабінету Міністрів О. Семерак на питання чи можуть кримчани отримати одночасно російську і українську пенсію запевнив: «Якщо їм це

вдається, то я буду лише вітати цей їхній крок, тому що ті незручності, які Російська Федерація створила цим людям, ці загрози їхній безпеці, вартують суттєво більшого у грошовому вимірі, ніж мінімальна пенсія, за яку пробують купити наших громадян. Тому, звертаюся до громадян України, які живуть в Криму, не бійтеся, беріть ці їхні папірці. Ви для нас лишаєтеся громадянами України і ніякого покарання вам за це не буде».

Також у ЗМІ поширилася інформація про те, що в Криму видають паспорти Російської Федерації з правовими помилками. Зокрема, про це повідомив керівник Центру військово-політичних досліджень Д. Тимчук. Жителям Криму Росія видає паспорти з пропискою в області, якої не існує (м. Севастополь

«Кримської області»). Відтак, Севастополь не має статусу міста федерального значення, а просто приписаний до якоїсь «Кримській області». Водночас сама Кримська область на даний момент – неіснуючий суб'єкт федерації. «Тобто Росія в Криму плює на власне законодавство, як може», – зазначив Д. Тимчук.

Але попри різні загрози та перестороги, перспективи та розчарування, більшість кримчан налаштовані отримати російські документи, проте не відмовлятися від українського громадянства. Наразі ж ситуація в Криму нагадує бабу в церкві з байки Степана Руданського, яка, не знаючи, де буде після смерті – у пеклі чи на небі, ставила свічки і перед святим, і перед чортом: «Треба всюди, добрі люди, приятелів мати»...

М. Дем'яненко, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Візовий режим: особливості українських реалій

Події, що останнім часом відбуваються в Україні, набули не лише внутрішньодержавного, а й геополітичного масштабу. У цьому контексті історичного значення набуває підписання політичної частини Угоди про асоціацію з Європейським Союзом та ухвалення Кабінетом Міністрів ряду документів, які необхідні для введення безвізового режиму з ЄС. На противагу цим домовленостям деякі політичні сили як України, так і Росії, навпаки, анонсують можливість введення візового режиму.

Особливості таких новацій будуть відображатися на простих громадянах, туристах чи трудових мігрантах, яким доводиться покидати межі України. І якщо безвізовий режим спрямований на спрощення процедури перетину державного кордону, то отримання візи дещо її ускладнює. А отже, на сьогодні актуальним є питання про введення візового або безвізового режиму, особливо, з огляду на те, яким же чином відбувається правове регулювання цього процесу, і які наслідки таких змін для громадян і держави в цілому.

Згідно з останніми даними громадяни України можуть без оформлення візи відвідувати приблизно 41 % всіх країн і територій світу. Водночас більша частина розвинутих країн (ЄС, США, Канада, Японія та ін.) продовжує зберігати візовий режим з Україною. Дана ситуація не зовсім влаштовує наших співвітчизників, незважаючи на поступки окремих країн, так Албанія, Сербія, Чорногорія, Боснія та Герцеговина і Македонія мають безвізовий режим з Україною, а в консульських представництвах Польщі існує спрощений порядок оформлення шенгенських віз для громадян України.

Слід зазначити, що якщо безвізовий режим з ЄС вигідний, у першу чергу, для громадян України, оскільки в односторонньому порядку він діє для громадян ЄС з 2005 р., то введення візового режиму України з Російською Федерацією, на цьому етапі хоча і не вигідне обом сторонам, проте останні події показують, що певна ймовірність його застосування все-таки залишається. З урахуванням усіх наявних обставин, складно погодитися з доцільністю введення візового режиму між нашими

державами, оскільки вони міцно пов'язані не лише дружніми та родинними зв'язками між громадянами, а й рядом економічних чинників, основним з яких є трудова міграція, що в першу чергу стосується наших співвітчизників.

З російської сторони заяви про необхідність введення візового режиму із сусідніми країнами останнім часом лунають дедалі частіше. Так віце-прем'єр уряду РФ Д. Козак заявляв, що Росія давно веде переговори з Євросоюзом на предмет застосування безвізового режиму, і однією з умов для цього є зміцнення зовнішніх кордонів. На його думку, «візи неминуче потрібні» і з тієї причини, що рівень соціально-економічного розвитку в РФ і низці сусідніх держав різний. «Коли скоро так трапилося, ми живемо не в єдиній державі, то кожна держава повинна діяти, виходячи з міркувань забезпечення, насамперед національних інтересів», – зазначив Д. Козак.

Зауважимо, що в жовтні минулого року російський прем'єр-міністр Д. Медведєв сказав, що тема віз між Росією і Україною не обговорюється. Глава МЗС РФ С. Лавров також зазначив, що введення віз для українських громадян «буде колосальною помилкою». При цьому з боку чиновників РФ неодноразово лунали заяви, що візовий режим з Україною буде введений у разі прийняття безвізового режиму України і ЄС.

Раніше про малу ймовірність введення візового режиму заявляли також і ряд інших політиків з обох сторін, акцентувавши увагу на негативних наслідках. Серед українських одним з перших заявив народний депутат України від фракції «Батьківщина» О. Бригинець, який висловив упевненість у тому, що заяви російських політиків про можливе введення візового режиму для України у разі її євроінтеграції не більше ніж «качка». Він, зокрема, зауважив на негативних наслідках для Росії, яка намагається замінити всіх «рабів» із Середньої Азії «рабами» з України та Молдови. Як вважає О. Бригинець, стратегічно українці якраз би і виграли від візового режиму, проте в короткостроковій перспективі, звичайно ж, втратили, але не так багато як Росія.

Авторитетний український політолог В. Фесенко прокоментував заяву радника

президента Росії, яку останній зробив наприкінці 2013 р. про можливе введення візового режиму між Україною і Російською Федерацією. Він підкреслив, що введення між Російською Федерацією і Україною візового режиму може призвести до невдоволення з боку громадян обох країн, яких пов'язують один з одним особисті або ділові відносини. «Світ йде до спрощення візового режиму. А якщо ми на просторі СНД будемо зводити візові перепони, то в першу чергу незадоволеними залишаться люди в обох країнах, особливо люди незахищених верств населення», – резюмує В. Фесенко.

Цікавою думкою з цього приводу поділився В. Карасьов, зазначивши: «Те, що говорить Глазєв (вищезгаданий радник президента РФ), не має відношення до реальної політики. Полякати Україну жахами можна, але от втілити загрози в життя не вийде». Політолог говорить, що візовий режим між державами буде незручний, зокрема і для самої Росії. Аргументуючи свою позицію, В. Карасьов підкреслив: «По-перше, економічна сторона питання: завдяки відсутності візового режиму, РФ отримує кваліфіковану робочу силу і приплив трудових мігрантів. З демографічної сторони медалі, українська робоча сила є слов'янською, що зменшує кількість етнічних конфліктів, а, як відомо, у Росії існує така проблема». В. Карасьов також підкреслив, що «якщо РФ введе візову стіну, а Європа у зв'язку з договором про асоціацію візовий режим спростить, Росія втрапить Україну остаточно. Українці просто їздитимуть до Європи».

За останні місяці українсько-російські відносини, на рівні керівництва держав, різко погіршилися, як наслідок 19 березня 2014 р. секретар РНБО А. Парубій заявив, що Міністерству закордонних справ доручено запровадити візовий режим з Російською Федерацією. Знову почалося обговорення цього питання, зокрема експерт О. Сушко, науковий директор київського Інституту євроатлантичного співробітництва, заявив про складність реалізації введення візового режиму. Він зазначає, що в уряді України немає єдиної думки з приводу візового

режиму з Росією з огляду на багато технічних труднощів, які доведеться долати в результаті вжиття такого заходу. МЗС справді розробляє технічні пропозиції, які включають створення достатньої консульської інфраструктури, здатної обслуговувати значний потік громадян, які щоденно перетинають кордон України та Росії. Поки що такої можливості в технічному плані немає. І не виключено перспективи перегляду чи перенесення рішення РНБО України про введення візового режиму для росіян.

«Безумовно, якщо керуватись інтересами безпеки у ситуації, що склалась в Україні, максимально жорсткий режим пропуску через російсько-український кордон є необхідним. Однак при цьому залишається відкритим питання, наскільки ефективними стануть такі обмеження за допомогою введення віз», – підсумував О. Сушко.

Про позицію уряду заявив Прем'єр-міністр А. Яценюк, який пояснив, чому Україні не варто запроваджувати візовий режим з Росією. Він повідомив, що уряд не підтримав ідею запровадження візового режиму з Росією, хоч це було б з політичної точки зору правильно. Але А. Яценюк вважає, що візовий режим російські спецслужби не зупинить. «А кого зупинить? Зупинить наших простих людей, бо Росія би на другий день ввела би візовий режим і закрила би той навіть мінімальний обсяг торгівлі: люди щось заробляють, хтось їздив, хтось має маленький бізнес – виживають люди. Багато хто працює в Росії, отримують кошти, пересилають їх своїм сім'ям», – зазначив глава Кабміну.

При цьому А. Яценюк наголосив на необхідності переходу до безвізового режиму з Європейським Союзом. «Ми хочемо, щоб українці їздили до Європейського Союзу так, як ЄС їздить до України: паспорт показав – і поїхав...». За його словами, на зустрічі з єврокомісарами, у тому числі Ш. Фюле, і делегацією з 50 достойних чиновників Єврокомісії було проведено перше в історії спільне засідання Кабміну України та ЄС, де були підписані всі документи для того, щоб переходити до другої стадії безвізового режиму.

На сьогодні між Україною та ЄС діє так званий асиметричний візовий режим, тобто громадяни України не можуть без віз відвідувати країни ЄС, а громадяни останніх вільно можуть перетинати наш кордон лише за наявності закордонного паспорта. У цьому немає нічого унікального і, можливо, нічого дивного. Асиметричні візові режими діють між багатьма державами, і обумовлено це тим, що потоки міграції у світі є нерівномірними. Більшість людей прагнуть потрапити до більш розвинутих країн, що може бути джерелом соціального напруження. Для її зменшення й використовується візовий механізм. Серед переваг, які отримує Європа від віз для іноземців (у тому числі й для українців), відмітимо в першу чергу економічні й політичні. Економічні – це плата за візи, що приносить дохід консульствам. Політичні пов'язані з недосконалістю міграційного законодавства, оскільки Європа має потребу в робочій силі, яка деколи задовольняє цілі галузі народного господарства. При цьому відміна віз може призвести до втрати контролю над потоками іммігрантів. Тому існування віз є таким собі, умовним, стримуючим фактором, що дає можливість керувати трудовими потоками, практично, у ручному режимі. Разом з тим будь-яка заборона створює поле діяльності для організованої злочинності в країнах походження іммігрантів і туристів, коли незадоволений попит сприяє поширенню нелегальної міграції.

Що стосується України, то відміна віз для наших співвітчизників з боку Євросоюзу лежить у політичній площині. Для ЄС у цьому питанні є кілька перешкод. Зокрема, через високий рівень корупції на Заході не довіряють достовірності наших офіційних документів та процесу їх видачі. Крім того, Україна є великою країною з важко прогнозованою та нестабільною політичною ситуацією, а внутрішні чвари аж ніяк не сприяють позитивному іміджу країни як європейської демократії. Не слід також забувати, що навіть сьогодні частина жителів ЄС вважають Україну зоною впливу Росії, а тому не хочуть різких інтеграційних процесів, щоб не дратувати останню. Проте, у силу перетворень, які відбуваються нині в

Україні, ці перешкоди, якщо і не будуть подолані, то їх вплив поступово зведеться до мінімуму. А введення безвізового режиму з ЄС у майбутньому може стати не лише підтвердженням намірів його керівництва прийняти Україну до складу організації як повноправного члена, а й важливим психологічним фактором для українського народу, який свідчитиме про відкритість таких прагнень.

Таким чином, констатуємо, що зміни у візовій політиці України в наступні кілька років обов'язково відбудуться. Якими саме вони будуть, залежить як від внутрішніх, так і від зовнішніх факторів. Основними серед внутрішніх є здатність нової влади, по-перше, побудувати таку модель державного управління,

яка б відповідала всім демократичним стандартам, була б підтримана в Україні і визнана у світі; по-друге, подолати корупцію, а також підняти економічний та соціальний рівень життя населення, що сприятиме зменшенню трудової міграції за кордон. Зовнішні ж фактори, у найближчій перспективі, будуть залежати від розвитку міжнародних відносин України (*За матеріалом: <http://ua.korrespondent.net/world/russia/3284639-u-rosii-anonsuvaly-vedennia-vizovoho-rezhymu-z-ukrainoui>; http://uaonline.com.ua/novyny_72150.html; http://uaonline.com.ua/novyny_72817.html; <http://www.ucraini.org/index.php/pro-nas/statii/8-bezvizovyi-rezhym-ukraina-yes-buty-chy-ne-buty>).*

Л. Рудицька, бібліотекар I кат. НЮБ НБУВ

Національна гвардія України: проблеми і перспективи

Утворення в державі воєнізованих організацій, таких як національна гвардія, як правило, пов'язане з необхідністю тимчасового посилення або заміни органів правопорядку внаслідок певних соціально-політичних кризових явищ у суспільстві.

В Україні Національна гвардія вперше була створена згідно з прийнятим 4 листопада 1991 р. Законом України № 1774-ХІІ «Про формування на базі внутрішніх військ УРСР Національної гвардії України». Завданням Національної гвардії було захист суверенітету, територіальної цілісності України, а також життя та особистої гідності громадян, їх конституційних прав і свобод від злочинних намірів та інших антигромадських дій. До складу НГУ було включено елітні спецпідрозділи, матеріально-технічну базу, озброєння та ін.

У 2000 р. Верховна Рада ухвалила ініційований Л. Кучмою Закон № 1363-ХІV «Про розформування Національної гвардії України» як військового формування. Особовий склад, військову техніку, озброєння, фонди та інше майно з'єднань, частин, закладів і установ Національної гвардії України передано до внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України та

Збройних сил України без збільшення їх загальної чисельності.

На тлі подій, що розгорнулися в Україні останнім часом, ідею створення Національної гвардії було реанімовано. У березні 2014 р. в о. Президента країни, спікер парламенту О. Турчинов запропонував відтворити Національну гвардію, і 12 березня 2014 р. Верховна Рада України проголосувала за її відтворення та прийняла Закон України № 876-VII «Про Національну гвардію України». Цей Закон визначає правові засади організації та порядку діяльності Національної гвардії України, її загальну структуру, функції та повноваження.

Базою для відновлення Національної гвардії стали Внутрішні війська МВС України, також бійці Самооборони Майдану і «Правого сектору», а також було оголошено набір добровольців. Комплектування Національної гвардії військовослужбовцями здійснюється на контрактній основі.

Згідно з прийнятим Законом ст. 6 «Військово-політичне та адміністративне керівництво Національною гвардією України здійснює Міністр внутрішніх справ України». У ст. 7 визначено безпосереднє військове керівництво

НГУ, яке здійснює командування Національної гвардії України, який одночасно є начальником головного органу військового управління Національної гвардії України. Командувач Національної гвардії України призначається на посаду та звільняється з посади Верховною Радою України за поданням Президента України.

Серед основних функцій, які покладені на НГУ, згідно з Законом, відмітимо такі: захист конституційного ладу України, цілісності її території від спроб зміни їх насильницьким шляхом; охорона громадського порядку, забезпечення захисту та охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян; участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян; забезпечення охорони органів державної влади, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, участь у здійсненні заходів державної охорони органів державної влади та посадових осіб; участь у здійсненні заходів, пов'язаних із припиненням збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні, а також заходів щодо недопущення масового переходу державного кордону з території суміжних держав; участь у припиненні масових заворушень, що супроводжуються насильством над громадянами; участь у здійсненні заходів правового режиму воєнного стану; виконання завдань територіальної оборони та ін.

Для забезпечення виконання своїх функцій військовослужбовцям НГУ надається право застосовувати заходи фізичного впливу, а за виключної необхідності і спеціальні засоби, вогнепальну зброю, озброєння та бойову техніку в порядку та у випадках, передбачених Законом.

Експерти по-різному оцінили відтворення національної гвардії в Україні. Зокрема, народний депутат України від ВО «Батьківщина», экс-заступник міністра внутрішніх справ України, генерал-лейтенанта міліції Г. Москаль зазначив, що відбулася просто

зміна назви внутрішніх військ. «Більше ніяких істотних відмінностей я не бачу. Створена структура не наділена ніякими додатковими повноваженнями...», – стверджує Г. Москаль.

Неодноразово лунала думка про те, що Національна гвардія мала б бути в складі Міністерства оборони. Так вважає і колишній глава СБУ, нині експерт з питань безпеки І. Смешко. «Я б бачив існування Національної гвардії в складі Міністерства оборони, а в перспективі – створення на базі Нацгвардії щось на зразок жандармерії, як у Франції, або корпусу карабінерів, як в Італії. Гвардійці могли б тоді виконувати правоохоронні функції і вирішувати практично основну масу проблем з правоохоронною діяльністю, наприклад, на рівні села, невеликого містечка чи району. Світовий досвід підказує, що ці структури мають найвищий рівень довіри до своєї діяльності. Так, різні опитування в країнах ЄС кажуть, що такі інститути мають на один розряд вищу довіру, ніж поліція. Україні потрібно було взяти цей досвід», – зазначив експерт.

Поліціоніст О. Мартиненко заявив про те, що «зараз Національна гвардія, як народне ополчення, має підняти бойовий дух». Проте, за його словами, очевидно, що вона не буде таким же професійним військовим підрозділом як Збройні сили.

Політичного забарвлення надає у своїх оцінках і президент аналітичного центру «Політика» І. Попов. На його думку, «створивши Національну гвардію, влада спробувала вирішити кілька завдань. Перше – забезпечити себе від протидії організованих повстанців, що не підтримують більшість кроків нової влади. Друге – заповнити вакуум, що з'явився після розгону “Беркута”. Третє – отримати ідеологічних бійців для придушення хвилювань на Півдні і Сході». Експерт вважає, що з часом чимало активістів Майдану відмовляться нести службу в Національній гвардії, пов'язуючи це з недостатнім рівнем воєнної підготовки та дисципліни.

Директор інформаційно-консалтингової компанії Defense Express С. Згурець вважає, що Національна гвардія в разі ефективної підготовки та оснащення в майбутньому

може стати ще однією силовою структурою в Україні, яка може виконувати певні завдання. За його словами, «головне, щоб ця структура не дублювалася збройними силами, не дублювати внутрішніми військами. Якщо це буде вирішено, то сенс у Національній гвардії буде. Поки ж Національна гвардія вирішує завдання, скажімо так, акумулювання бажання українського населення долучитися до військової справи. І це теж можна сприймати, як те, що потрібно на цьому етапі», – підкреслив С. Згурець.

Колишній керівник Служби зовнішньої розвідки країни М. Маломуж упевнений, що Національна гвардія України повинна стати елітою військовослужбовців. Він зазначив, що «це повинні бути справжні військові професіонали, підготовлені люди, які готові до певних обмежень». За його словами, якщо цих вимог не дотримуватися, то Національна гвардія втратить якісну складову й первісну місію.

Водночас в. о. Президента України, Голова Верховної Ради О. Турчинов висловив переконання в тому, що «Національна гвардія буде гідна тримати свій прапор, і це дійсно буде елітний підрозділ, про який будуть мріяти молоді патріоти нашої країни, яким належить проходити службу».

На жаль, сьогодні Національна гвардія України не має ніяких ознак елітності. Задля досягнення цієї мети необхідно докласти чимало зусиль, зокрема вирішити проблеми комплектування, залучаючи професійні кадри і серйозно ставлячись до їх підготовки, на яку треба мати кошти та інші ресурси. Окремим питанням є утримання такого воєнізованого формування, адже проблеми фінансування досьогодні залишаються невирішеними. Відновлена Національна гвардія, на противагу попередньому досвіду її функціонування в Україні, не має у своїх лавах елітних спецпідрозділів та відповідного озброєння й матеріально-технічної бази.

Чимало експертів перспективною для України вважають ідею створення добровільного національного резерву, який дасть змогу у разі необхідності доповнити особовий склад професійної армії. Прикладом такої системи

формування збройних сил можуть бути США та Швейцарія.

У Сполучених Штатах Америки особи, які вже пройшли контрактну службу, мають можливість підписати контракт із Національною гвардією Збройних сил США. Вони щомісяця проходять програму додаткової підготовки та отримують додаткове фінансування, залишаючи за собою статус цивільної особи. До речі, у США Національна гвардія за останні 50 років кілька разів брала участь у зовнішніх воєнних конфліктах на противагу національним гвардіям європейських держав, що, як правило, задіяні в підтримці правопорядку всередині країн.

Особливим є досвід Швейцарії, де на всю армію країни доводиться близько 8 % професіоналів. Строкова служба в цій країні триває чотири місяці. У кількісному еквіваленті службі треба віддати від одного до двох років, проте відбувається це шляхом проходження регулярних зборів раз на два роки по кілька тижнів.

Питання вивчення зарубіжного досвіду організації захисту держави та підвищення обороноздатності України є актуальним та вкрай важливим, але необхідно враховувати вкрай слабе фінансування, яке безпосередньо впливає на цей процес. Усім зрозуміло, що прийнятий бюджет-2014 є дефіцитним і планується значне скорочення його видаткової частини. Надаючи термінову допомогу Збройним силам, Верховна Рада виділила на їх тримісячне фінансування 6,8 млрд грн, за рахунок яких, зокрема, призвано 20 тис. осіб у Національну гвардію. Проте, необхідно розуміти, що першочергової допомоги потребують професійні збройні сили нашої держави. «Національна гвардія передбачає, у тому числі, і створення якихось формувань. І тут виникає маса питань: як і чим вони будуть озброюватися, де будуть склади тощо. Не варто забувати і про те, що Нацгвардія створюється на базі внутрішніх військ, але функція захисту країни передусім лежить на регулярній армії, яку фактично також потрібно створювати заново», – зазначив директор військових програм Центру Разумкова М. Сунгуровський.

Отже, є великі сподівання на Національну гвардію і деякі побоювання, що її створення виявиться лише рокіровкою, а не вдосконаленням складу Збройних сил України (За матеріалами: <http://nguarmy.com.ua/storinki-istoriji>; <http://blogs.eizvestia.com/full/337-kakaya-dolzhnabyt-nacgvardiya7>; <http://ua.for-ua.com/analytics/2014/03/31/101359.html>; <http://topnews.kr.ua/society/2014/04/16/21895.html>;

http://business-tv.com.ua/news/natsionalna_gvardiya_povinna_pidnyati_boiovii_dukh_ukraintsiv_ekspert-113.html; http://zadonbass.org/news/events_other/message_77811; <http://www.misto.vn.ua/ua/home/resonance/7126>; <http://polemika.com.ua/news-142331.html>; <http://newsone.com.ua/money/yaku-sumugotovij-vidiliti-uryad-ukrayini-dlya-zaxistukrayini-vid-zovnishnoyi-zagrozi.html>; http://www.uceps.org/ukr/expert.php?news_id=4685).

О. Кривецький, голов. ред. НЮБ НБУВ

Превентивне затримання

Нещодавно у Верховній Раді було зареєстровано проект закону України № 4471 «Про превентивне затримання особи (осіб)», ініційований депутатами від партії «Батьківщина» О. Медуницею та І. Стойком.

На думку авторів законопроекту, у країні створилися обставини, що зумовлюють потребу запровадження в Україні тимчасового, до стабілізації в державі суспільно-політичної обстановки, механізму превентивного затримання осіб, причетних до підготовки та/або вчинення злочинів проти основ національної безпеки, громадської безпеки та громадського порядку, інших злочинів, що підривають цілісність та суверенітет держави.

Щодо порядку превентивного затримання, то його прописано в ст. 2 закону: «За наявності достатніх даних, отриманих відповідно до законів України, які дають підстави підозрювати особу у готуванні або вчиненні протиправних діянь, передбачених ст. 1 цього Закону, така особа може бути затримана строком до 30 діб». Зазначено, що превентивне затримання особи здійснюється уповноваженими на це державними органами з метою недопущення зростання в країні ескалації екстремізму та сепаратизму, що загрожує національним інтересам держави та суспільства, припинення злочинних посягань на територіальну цілісність України задля забезпечення миру та безпеки у державі. Дане затримання проводитиметься на

підставі вмотивованої постанови, затвердженої начальником органу внутрішніх справ або органу служби безпеки за санкції прокурора, з якою затримана особа ознайомлюється не пізніше 24 годин з моменту її затримання.

Не дивно, що цей законопроект викликав бурхливу та неоднозначну реакцію серед широких верств населення. Адже, санкціонування затримання особи за підозрою у вчиненні злочину прокурором, ще й на такий тривалий термін як 30 діб, за відсутності судового дозволу, буде явним порушенням §1 та §3 ст. 5 Конвенції з прав людини та основоположних свобод, метою якої є захист осіб від свавільного позбавлення їх волі. Це зазначила уповноважена Верховної Ради України з прав людини В. Лутковська, яка звернулася до в. о. Президента України, Голови Верховної Ради України О. Турчинова з приводу внесеного на розгляд парламенту законопроекту. У зверненні йдеться, зокрема, про те, що Україна вже пройшла тривалий шлях для становлення законодавчого регулювання порядку обмеження волі громадян, яке б відповідало принципу верховенства права та європейським стандартам. За її словами, наразі Україна вправі пишатися досягненнями, і які б цілі не декларувались на користь цього проекту, внесення його на розгляд парламенту вже саме по собі ганьбить Україну. «У разі прийняття проекту закону України “Про превентивне затримання особи”, кожний затриманий на

його підставі може одразу звертатись до Європейського суду, який однозначно ухвалить рішення на його користь», – зазначила вона.

На думку незалежних юристів, тривалий термін (до 30 діб) тримання підозрюваної особи без судового дозволу, що його запропоновано в проекті, не може бути виправдано жодними об'єктивними причинами, натомість він здатен стати інструментом для свавільного безпідставного затримання осіб поза межами судового контролю. Тобто, на їх переконання, каральні органи отримують певний карт-бланш для затримання особи за такі абстрактні та неоднозначні речі, як зазіхання на авторитет органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян та інші злочини, «що підривають цілісність та суверенітет держави». Під названі категорії злочинів за бажання можна підвести все, що завгодно.

П. Бойко, віце-президент спілки адвокатів України, зазначає: «Превентивне затримання – це інструмент придушення небажаних для місцевих органів влади бізнесменів, пересічних громадян, що тільки зміцнює безкарність силовиків!».

Як наслідок, десятки співробітників ЗМІ підписалися під зверненням до організації партії «Батьківщина» та її фракції у Верховній Раді з вимогою «блокувати ганебний закон». Так, журналісти Дніпропетровщини вийшли з плакатами «Авторитет влади не можна вибудувати на арештах!», «Не бажаємо, аби журналістам затикали рота погрозами арештів!». Журналісти впевнені, що першими жертвами цього закону стануть саме працівники ЗМІ. Вони вважають, що ухвалення законопроекту фактично означатиме заборону на професійну діяльність журналістів, оскільки передбачає арешт «... за злочинні посягання ... на авторитет органів державної влади, органів місцевого самоврядування». Адже професійний обов'язок працівників ЗМІ, нагадують протестувальники, саме і полягає у виявленні, фіксації і публікації фактів корупції, протиправної та антинародної діяльності чиновників у будь-яких органах влади.

О. Юдіна, журналіст газети «Горожанин», вважає, що «цей законопроект, у цілому, можна

сказати, не відповідає законодавству України, порушує низку статей Конституції, Конвенції з прав людини. Скажімо, якщо ви сильно «набили оскомину» якомусь чиновникові, він вправі написати на вас заяву до правоохоронних органів з вимогою вас затримати, тому що, на його думку, ви знижуєте його авторитет».

«Якщо депутати ухвалять законопроект стосовно превентивного затримання громадян, журналісти не зможуть повноцінно працювати, – запевняє експерт Харківської правозахисної групи Л. Коваль. – Це означає, що кинути за ґрати можна буде будь-кого без суду та слідства». За її словами, такий закон не дасть українцям жити повноцінним життям.

У свою чергу голова громадської організації «Кияни, об'єднуємося!» О. Дядюк зазначає, що подібний законопроект діяв у СРСР, і тоді журналісти могли критикувати тільки, наприклад, міжнародний імперіалізм. «Тобто вони мали змогу засуджувати тільки ворогів влади, але аж ніяк не саму владу», – каже він. Санкціонування затримання за відсутності судового дозволу, за його словами, є нічим іншим, як незрозумілим поверненням до радянської системи затримання осіб без судового контролю.

Та на це нардеп від «Батьківщини» О. Медунця пояснює, що цей закон може бути застосовано в разі масових виступів, коли органи слідства та спецслужби можуть фізично не встигати виносити звинувачення тим людям, які будуть масово затримуватися. За його словами, необхідність у прийнятті цього закону обґрунтовується наявністю часових обмежень на затримання особи без ухвали слідчого судді у момент вчинення кримінального правопорушення або замаху на його вчинення, а також безпосередньо після його вчинення або безперервного переслідування особи. Разом з тим у проекті пропонується надати відповідним прокурорам повноваження давати санкцію на затримання особи. Статтею 188 КПК України передбачено можливість отримання дозволу на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу до слідчого судді, і таке затримання за дозволом слідчого судді не має обмежень щодо моменту затримання, які

передбачено ст. 208 КПК України. Оскільки відповідно до ч. 2 ст. 189 КПК України клопотання про надання такого дозволу має розглядатися слідчим суддею негайно, немає необхідності у запровадженні механізму санкціонування затримання особи прокурором замість видачі дозволу на це слідчим суддею з метою збільшення оперативності отримання дозволу на затримання.

Особливістю всіх складів злочинів, на запобігання яким спрямовано цей закон, є:

- дії, що мають на меті насильницьку зміну або повалення конституційного ладу, або захоплення державної влади (ст. 109 КК);
- посягання на територіальну цілісність та недоторканність України (ст. 110);
- створення терористичної групи або терористичної організації (ст. 258-3);
- створення не передбаченого законом воєнізованого або озброєного формування (ст. 260);
- організація масових заворушень (ст. 294).

До того ж кожен із цих злочинів (за винятком ч. 2 та ч. 3 ст. 109 КК України) складається із сукупності дій, які чиняться протягом певного часу, що надає право уповноваженим службовим особам весь цей час «продовження протиправної діяльності на шкоду національній безпеці» затримувати осіб, які вчиняють дані дії, за підозрою у вчиненні злочину на підставі ст. 208 КПК України. У разі добровільної відмови особи від доведення злочину до кінця немає невідкладної потреби у затриманні такої особи без ухвали слідчого судді. Отже, проблеми із затриманням осіб, які вчинили будь-який з таких злочинів, без ухвали слідчого судді, не існує. Замість цієї ухвали пропонується рішення керівника відповідного правоохоронного органу й санкція прокурора. Зазначено, що за законом превентивне затримання не може бути застосовано до вагітних жінок, жінок, старших за 55 років, та жінок, які мають дітей віком до 14 років, інвалідів I групи, чоловіків, старших за 60 років, а також до осіб, які не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність. І за це, мабуть, треба подякувати авторам законопроекту.

Між тим громадські активісти вважають пропонуваній закон «диктаторським». Адже,

за цим законопроектом депутати воліють «закривати» людей лише за підозрою у вчиненні абстрактних «злочинів проти основ національної безпеки, громадської безпеки та громадського порядку, інших злочинів, що підривають цілісність та суверенітет держави». Проте, на чому має ґрунтуватися ця підозра, у законі не прописано, тому на практиці, припускають активісти, закон дасть змогу затримувати будь-кого і будь-де просто так, без доказів і пояснень. На їхню думку, у бажанні «закручувати гайки», боротися з «екстремізмом» та обмежувати права громадян нова влада мало чим відрізняється від попередньої. Цей законопроект, як вони вважають, є вкрай небезпечним, адже в разі його ухвалення він дасть «правоохоронцям» цілком легальне право на затримання осіб, які не подобаються владі за абсолютно надуманими приводами.

Так, незалежний експерт адвокат І. Бондар зауважує, що ініціатива Стойка –Медуниці порушує норми українського й міжнародного законодавства, що вимагають: будь-яка особа, затримана за підозрою в злочині, має спочатку постати перед судом. За допомогою нових норм, припускає адвокат, певно, в Україні хотіли боротись із сепаратизмом. «Кримінально-процесуальний кодекс передбачає право слідчого на затримання особи до трьох діб, і цей законопроект просто суперечить закону. Отже він носить характер надзвичайного, – зазначає експерт. – Очевидно, проект покликаний замінити умови запровадження надзвичайного стану у східних та південних областях, де треба оперативно боротися з сепаратистами. Напевно, тому і надумали, аби прокурор мав право затримувати людей на 30 діб. Але ж це суперечить міжнародним нормам, Конституції України і правам людини! Питання затримання на 30 діб – це явне беззаконня».

З ним погоджується і дніпропетровський політолог, депутат обласної ради В. Романов, який упевнений, що протидіяти сепаратизму можливо й без допомоги суперечливого законопроекту. «Варто лише уявити скільки людей можна ось так, “з нуля”, превентивно затримати! Ні механізму, абсолютно нічого.

Мабуть, треба розуміти, до чого це призведе. Це аж ніяк не знизить напруженість у суспільстві! Уявляєте, в якому стані людина, яку затримали на місяць, вийде на волю? Усіх цих “федералістів” зараз попритягають за заклики до порушення державного суверенітету України. Це дуже серйозна стаття! Треба не нові закони вигадувати, а примусити працювати тих, хто старі закони не хоче застосовувати», – зазначає політолог.

Саме тому незалежні експерти сходяться на думці, що законопроект «Про превентивне затримання особи» має небагато шансів на ухвалення.

А. Присяжна, наук. співроб. НЮБ НБУВ

Безпека харчової продукції – умова виходу на світові ринки

Інституційна інтеграція функцій контролю якості та безпеки харчових продуктів є актуальною тенденцією в розвинутих країнах. Адже однією з основних вимог, які висуває Європейський Союз: харчові продукти, що виробляються країнами, які бажають вступити до ЄС та які імпортуються до ЄС, повинні відповідати таким самим високим стандартам, як і продукти, вироблені в межах ЄС.

У Європейському Союзі ще в 1999 р. усі служби, які відповідають за питання безпеки харчових продуктів і кормів, були об'єднані в Генеральний директорат з охорони здоров'я і захисту споживачів з метою узгодженої концентрації всіх наявних ресурсів для дотримання законодавства ЄС у сфері безпеки харчових продуктів. Саме цей орган несе відповідальність за забезпечення виконання вимог ЄС щодо всього імпорту харчових продуктів, тварин і рослин із третіх країн, а це більш ніж 200 держав. Для виконання зазначених функцій було прийнято основоположний Регламент 882/2004 «Про офіційний контроль, здійснюваний з метою забезпечення перевірок відповідності законодавству щодо харчових продуктів та кормів, та правил щодо охорони здоров'я та добробуту тварин», який об'єднав систему продовольчого контролю в один інтегрований процес для всіх харчових продуктів і кормів.

І дійсно, новоспечений закон, не зважаючи на його державно-захисну мету, вимагає суттєвого доопрацювання, аби не спровокувати передбачуваного спалаху незадоволення громадян реформами нової влади у «старій обкладинці». А рішення щодо його прийняття має бути виваженим, з урахуванням усіх можливих наслідків застосування превентивного затримання. Важливо, щоб нова законодавча «зброя» із захисту суверенітету країни не перетворилася на зброю масового ураження прав і свобод громадян України.

Для внутрішнього виробництва у Євросоюзі діють уніфіковані й жорсткі норми. Наприклад, постанова ЄС «Про екологічне землеробство і відповідне маркування сільськогосподарської продукції і продуктів харчування» передбачає контроль якості на всіх етапах виробництва і переміщення. А маркування товарів зі знаком «СЕ» означає його відповідність жорстким вимогам директив відповідності. Товар без цього маркування не допускається на ринок і є обов'язковим для всіх суб'єктів діяльності на території ЄС. Тобто відповідальність за контроль і перевірку якості продуктів покладається на виробника ще до виходу продукції на ринок.

В Україні, незважаючи на значну кількість правових актів у цій сфері, досі спостерігається невідповідність багатьох положень національного законодавства європейським вимогам. Це, серед іншого, спричиняє проблеми під час експорту українських продовольчих товарів.

21 березня Україна підписала політичну частину договору про Асоціацію з Євросоюзом, яка передбачає: зміцнення поваги до демократичних принципів, верховенства права та належного врядування, прав людини та фундаментальних свобод; сприяє на практиці переходу до ринкової економіки та прозорості

роботи державних інституції, передусім проведення прозорих внутрішніх політичних та інституційних реформ, а також забезпечить запровадження ефективних механізмів боротьби з корупцією.

Крім того, на півроку Україна отримає значні преференції для сільськогосподарського експорту. На жаль, цими преференціями зможуть скористатися лише найбільші вітчизняні виробники, що самостійно пройшли всі процедури сертифікації згідно з європейськими стандартами безпеки.

Для підписання ж економічної частини Угоди про асоціацію необхідно гармонізувати законодавство України відповідно до законодавства ЄС щодо забезпечення високого рівня захисту здоров'я людей та інтересів споживачів, створення прозорих умов ведення господарської діяльності, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних харчових продуктів та зменшення її ціни, а також у сфері безпечності та якості харчових продуктів.

Нині адаптація законодавства України з питань безпеки та якості харчових продуктів до вимог ЄС є складовою державної політики. Вивчення та адаптація нормативноправових актів, що приймаються Єврокомісією на сучасному етапі, є актуальною необхідністю для суб'єктів господарювання, що виробляють, зберігають, переробляють і реалізують харчові продукти, а також для служб, що здійснюють державний нагляд і контроль за діяльністю цих суб'єктів господарювання.

За словами міністра економіки П. Шеремета, українським підприємствам необхідний час для адаптації. «Вони, звичайно, все одно не адаптуються за півроку, але їм треба хоча б почали це робити, почати звикати, досліджувати ринки, знайомитися, вивчати дистриб'юторів, підписувати контракти, перекладати етикетки, упаковку, проходити сертифікацію тощо. Європейці нам дали дедлайн – 1 листопада. На цей час вони для України усувають і зменшують імпорتنі тарифи, мита. А далі – або ми підписуємо, або тарифи повертаються до звичайного рівня».

Важливим на даному етапі є ухвалення Верховною Радою законопроектів № 3102

«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо безпеки харчових продуктів». Документ підготовлено Міністерством аграрної політики та продовольства України у 2013 р., з метою гармонізації законодавства України відповідно до законодавства ЄС у сфері безпечності та якості харчових продуктів, забезпечення високого рівня захисту здоров'я людей та інтересів споживачів, а також створення прозорих умов ведення господарської діяльності, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних харчових продуктів та зменшення її ціни.

Серед основних змін, запропонованих законопроектом: зменшення державного втручання (скасування обов'язковості застосування певних ДСТУ, ГОСТ, ТУ; скасування обов'язковості сангігекспертизи; скасування обов'язкової реєстрації низки об'єктів; спрощення процедури отримання експлуатаційного дозволу та кола потужностей, які мають його отримати; право оператора ринку на відшкодування збитків, завданих неправомірними діями державних інспекторів) та посилення вимог до бізнесу (відповідальність оператора ринку за безпечність харчових продуктів, жорсткіші санкції; обов'язковість простежуваності на всьому технологічному ланцюгу виробництва і реалізації продукції (від лану до столу) та впровадження на підприємствах системи НАССР, яку не обов'язково сертифікувати; обов'язковість оперативного відклику/вилучення небезпечних продуктів з ринку).

Ще до подання законопроекту до Верховної Ради робочою групою у складі представників галузевих асоціацій харчової промисловості та юридичної фірми «Софія» були підготовлені зауваження та пропозиції. Зокрема запропоновано в проекті закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо безпечності харчових продуктів» передбачати підвищення ролі недержавних і самоврядних організацій, асоціацій та об'єднань, у тому числі щодо участі в розробці та затвердженні стандартів; забезпечити дотримання принципу рівності всіх суб'єктів ринку перед законом, передбачивши дієві

механізми застосування передбачених законом санкцій не тільки до підприємств з великими обсягами виробництва, а й до малих і середніх виробників, які чи то з причин нестачі ресурсів чи умисно не виконують вимог щодо наявності лабораторій, дотримання санітарних та інших норм тощо; забезпечити механізми уникнення фальсифікацій з харчовою продукцією, що має забезпечуватись поєднанням двох елементів: імплементацією у національне законодавство нормативних документів, які містять вимоги щодо безпеки харчової продукції, що містяться в Директивах ЄС, та відміною всіх ГОСТів, прийнятих до 1991 р.

На думку фахівців, законодавство щодо безпеки харчової продукції повинно поширюватись на всіх виробників агропромислової продукції, незалежно від їх обсягів виробництва, забезпечуючи рівні умови та еквівалентні гарантії захисту споживачам; усі ланки виробництва та обігу продукції, у тому числі роздрібною мережі, мають нести відповідальність за безпеку продукції та її санітарний стан згідно з вимогами виробника, що стосуються упаковки, зберігання, вимог виробника, загальних вимог тощо.

Також експерти звертають увагу на проблему у функціонуванні національної системи продовольчого контролю, а саме наявність кількох державних органів, наділених схожими повноваженнями в одній і тій самій сфері, які, по суті, дублюють роботу один одного. Ще один важливий аспект – це відсутність реальної відповідальності операторів ринку за порушення норм і вимог законодавства у цій сфері, що також вимагає невідкладних дій.

Тим часом за ініціативи міністра аграрної політики та продовольства І. Швайки за участі експертів, представників профільних організацій та аграрного бізнесу здійснено ґрунтовний аналіз законодавчих ініціатив у аграрній галузі. Так, уже підписано та направлено на погодження до центральних органів виконавчої влади шість законопроектів, які є пріоритетними і необхідними для пришвидшення євроінтеграційних процесів у галузі.

Зокрема, це законопроекти «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України

щодо безпеки харчових продуктів», «Про корми», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо ідентифікації та реєстрації тварин», «Про побічні продукти тваринного походження, що не призначені для споживання людиною», «Про державний контроль у сфері забезпечення безпеки та якості харчових продуктів і кормів, благополуччя тварин», «Про внесення змін до Закону України «Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі».

Проект закону № 3102 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо безпеки харчових продуктів». Відповідно до ст. 105 Регламенту Верховної Ради після припинення повноважень Кабінету Міністрів законопроекти КМУ, що не були прийняті в першому читанні, вважаються відкликаними. Проте його було винесено на повторне громадське обговорення в незміненому вигляді Держветфітослужбою, як такий, що не втратив актуальність.

Проектом закону України пропонується внесення змін до 13 законодавчих актів України, зокрема: Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України, Господарського кодексу України, законів України «Про безпечність та якість харчових продуктів», «Про дитяче харчування», «Про захист прав споживачів», «Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції», «Про ветеринарну медицину».

Прийняття законопроекту дасть змогу гармонізувати законодавство України з Регламентами ЄС № 854/2004 «Про організацію офіційного контролю продуктів тваринного походження, призначених для споживання людиною», № 882/2004 «Про офіційний контроль, здійснюваний з метою забезпечення перевірок відповідності законодавству щодо харчових продуктів та кормів, та правил щодо охорони здоров'я та добробуту тварин», № 669/2009 та Директивою Ради ЄС № 97/78/ЕС щодо державного контролю, що здійснюється з метою перевірки виконання законодавства України про безпечність та якість харчових продуктів, кормів, здоров'я і благополуччя тварин.

Проект закону України «Про корми». Законопроект впроваджує в Україні окремі

норми Регламенту ЄС № 183/2005 щодо гігієни кормів та Регламенту ЄС № 178/2002 щодо загальних принципів права у сфері харчових продуктів. Зокрема на ринку будуть запроваджені принципи НАССР (Системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках) та загалом посилено контроль за виробництвом та розповсюдженням кормів, зокрема за простежуваністю кормів. Норми законопроекту будуть застосовуватись до кормів, вироблених в Україні і за кордоном.

Впровадження нових норм може ускладнити імпорт кормів в Україну, але вони застосовуватимуться на недискримінаційній основі та будуть гармонізовані з нормами ЄС. Позитивним наслідком запровадження нових норм може стати зростання експортного потенціалу українських виробників кормів. У 2013 р. імпорт товарів групи 23 за УКТ ЗЕД (залишки і відходи харчової промисловості; готові корми для тварин) становив 0,3 млрд дол. США, у той час як експорт значно перевищував цей показник втричі і становив 0,9 млрд дол. США. Більше половини українського експорту кормів групи 23 спрямовується саме в країни ЄС, які щорічно імпортують такі товари на суму 13,5 млрд дол. США.

Законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо ідентифікації та реєстрації тварин» пропонує ідентифікувати всіх сільськогосподарських тварин на території держави. Це надасть можливість нашій тваринницькій продукції повноцінно вийти на світові ринки та бути на них конкурентоспроможною. Законопроект «Про державний контроль у сфері забезпечення безпечності та якості харчових продуктів і кормів, благополуччя тварин» встановлює, яким чином буде здійснюватись контроль харчових продуктів тваринного походження (свіжого м'яса, молюсків, риби та рибних продуктів; сирого молока та молочних продуктів тощо).

Проект закону України «Про побічні продукти тваринного походження, що не призначені для споживання людиною». Проект закону спрямований на посилення контролю за обігом побічних продуктів тваринного походження. Зокрема передбачається

запровадження принципу простежуваності та НАССР (Системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках) та забезпечення знешкодження небезпечних побічних продуктів. Залежно від рівня небезпеки таких продуктів дозволитиметься їх використання в сільському господарстві та промисловості після їх знешкодження. Також пропонується заборонити ввезення в Україні побічних продуктів I та II категорій ризику, передусім продуктів, заражених інфекційними хворобами, або таких, що містять забруднюючі речовини в обсягах, які перевищують максимально допустиму межу залишків.

Прийняття закону дасть змогу провести часткову гармонізацію законодавства України з нормами ЄС. Водночас це може сприяти спрощенню імпорту в Україну порівняно безпечних побічних продуктів тваринного походження, а саме побічних продуктів III категорії ризику. Експорт даних продуктів є мінімальним і скоріше за все залишиться на низькому рівні через значні нетарифні бар'єри.

У 2013 р. імпорт продуктів, зазначених у законопроекті, становив близько 280 млн дол. США, з них 14 млн дол. США припадало на імпорт товарів товарної позиції УКТ ЗЕД 2301 (борошно, крупи та гранули тваринного походження) та 265 млн дол. США – товарної позиції 2309 (продукти для годівлі тварин).

Підсумовуючи, варто зауважити, що вдосконалення законодавчої бази у сфері безпеки та якості харчових продуктів дасть можливість Україні не тільки вийти на новий кількісний рівень експорту, а й зменшити залежність від імпорту продовольства. В Україні для цього є оптимальний ресурс. Водночас, з метою комплексного розвитку конкурентоспроможної аграрної економіки, державна політика в цій сфері має вчасно та ефективно враховувати світові тенденції та носити інноваційний характер (*За матеріалами інтернет-ЗМІ: <http://www.info-kmu.com.ua/2013-10-15-000000am/article/16492500.html>; <http://www.vet.gov.ua/node/1151>; <http://www.chernigiv-biznes.com.ua>, <http://glavnoe.ua/news/n172461>; http://ukrhlbprom.org.ua/ua/novini/reformuvannja_sistemi_bezpechnosti_harchovoi_produkcii.html; <http://minagro.gov.ua/node/11974>).*

I. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Законодавчі питання соціального захисту материнства: вітчизняний та зарубіжний досвід

Найактуальнішими питаннями, які сьогодні хвилюють не одну сім'ю з дітьми, є і будуть залишатися питання стосовно умов призначення, виплати та розміру допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та врегулювання питання відпустки по догляду за дитиною. Відповідно до Конституції України сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою.

За вітчизняним законодавством майбутні мами мають право на відпустку в 126 днів (якщо народилося двоє чи більше дітей – 140 днів) у зв'язку з вагітністю та пологами, яку оплачують роботодавці. Їм же ці кошти компенсує Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. За міжнародними стандартами щомісячний прибуток жінки під час відпустки по вагітності та пологах повинен становити не менше 2/3 від її заробітної плати.

Також відповідно до діючого законодавства жінки мають право скористатися трирічною відпусткою по догляду за дитиною, а якщо дитина потребує домашнього догляду, жінці в обов'язковому порядку надається відпустка без збереження заробітної плати тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення дитиною шестирічного віку, протягом яких роботодавець повинен зберігати за одним з батьків його робоче місце.

Натомість потреба у відпустці по догляду за дитиною може виникнути пізніше. Найчастіше це відбувається в період, коли дитина йде в перший клас, або виникають інші обставини, за яких дитина потребує значно більше часу та уваги матері. Поєднувати в цей період роботу та виховання дитини стає надзвичайно складно або неможливо.

З огляду на це, 26 березня 2014 р. у Верховній Раді України був зареєстрований проект закону № 4571 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо врегулювання питання відпустки по догляду за дитиною)». Законопроект передбачає

внесення змін до ст. 18 Закону України «Про відпустки», якими пропонується встановити, що трирічна відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею восьмирічного віку може використовуватися повністю або частинами у будь-який час за заявою жінки. Правом на таку відпустку, окрім матері, можуть скористатися й батько, бабуся, дідусь чи інші родичі, які фактично доглядають за дитиною.

Такий крок, на думку авторів законопроекту – народних депутатів України В. Барвіненка, О. Гереги, О. Зарубінського, Г. Зубка, підвищить ефективність використання відпустки по догляду за дитиною та розширить можливості для жінок поєднувати материнство та професійну кар'єру.

«Статистика Міністерства соціальної політики показує, що 87 % молодих мам виходять на роботу ще до досягнення дитиною трьох років, не використавши в повному обсязі цю відпустку. 60 % цих жінок змушені виходити на роботу раніше через незадовільне матеріальне становище сім'ї, а ще 34 % – для збереження професійних навичок», – зазначає нардеп Г. Зубко.

Рівень матеріальної підтримки сімей з дітьми шляхом надання державної грошової допомоги з урахуванням складу сім'ї, її доходів та віку дітей встановлено Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми». 1 квітня 2014 р. в Україні набрав чинності Закон України № 1166-VII «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні», яким вносяться зміни до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми». Відповідно до цих змін, з 1 липня 2014 р. допомога при народженні дитини буде призначатися в розмірі 41 280 грн незалежно від черговості народження. При цьому виплату передбачається здійснювати одноразово в сумі 10 320 грн, а решту суми виплачувати протягом наступних 36 місяців рівними частинами у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Метою цих змін уряд зазначає відновлення принципу соціальної справедливості при наданні допомоги при народженні, оскільки вони гарантуватимуть рівні права на отримання державної підтримки для повноцінного розвитку та виховання дитини, а також можливість зекономити близько 3,5 млрд грн, які спрямують на соціальний захист найбільш уразливих категорій громадян.

Треба зазначити, що прийнятий у 2012 р. Закон України «Про внесення зміни до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», який встановлював виплату диференційованої допомоги при народженні дитини, виходячи з розміру прожиткового мінімуму, був зумовлений економічною та демографічною кризою в Україні, потребою у кардинальних змінах якості та тривалості життя (у 2013 р. декретні виплати на першу дитину становили 29 838 грн, на другу – 59 675 грн, на третю та на кожну наступну – 119 350 грн). Експерти наголошують, що ці нововведення йдуть у розріз із ст. 22 Конституції України, яка встановлює, що при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод не допускається. Крім того, на думку аналітиків, такі пропозиції призведуть до відновлення таких негативних тенденцій «як відкладення народження дітей до кращих часів», пов'язаних з матеріальним становищем сім'ї. Особливо це стосується молодих сімей, а також сімей, які планували народження другої і наступних дітей.

Українське законодавство ніби й добре захищає інтереси жінки-матері, але на практиці вона зіштовхується з проблемою працевлаштування й повернення на роботу, дефіцитом дитсадків та відсутністю дитячої інфраструктури, неготовністю роботодавця до гнучкого графіку чи роботи на відстані.

Так, з 1 липня 2013 р. жінки, що перебувають у відпустці по вагітності та пологах та отримують допомогу, підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню. Цей період тепер зараховується до страхового стажу при призначенні їм пенсії. Відповідна норма, за словами директора Департаменту пенсійного забезпечення та соціального захисту інвалідів

М. Шамбора, передбачена Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо призначення та індексації пенсії». Згідно з цими змінами страхові внески за період перебування в декретній відпустці платитиме роботодавець, виходячи з нарахованої суми допомоги по вагітності та пологах: ЄСВ у такому випадку становить 33,2 % від цієї суми, а з працівниці стягуються 2 % із суми допомоги по вагітності та пологах.

Прийнята Верховною Радою норма є хорошою ініціативою, оскільки дозволяє працівникам не втрачати трудового стажу через вагітність. Особливо це стосується багатодітних сімей: через похід у відпустку у зв'язку з вагітністю, мама трьох дітей втрачала рік стажу.

Але щодо роботодавців, то держава поклала на них додаткові фінансові зобов'язання. Тепер кожна вагітна співробітниця обходиться роботодавцеві дорожче, ніж звичайний співробітник. При такому підході знову вертаються ризики гендерної дискримінації.

Експерти прогнозують, що роботодавці шукатимуть шляхи зменшення фіскального тиску (приклад, коли жінки отримують гроші «в конверті», офіційно не працюючи). Голова громадської організації «Об'єднання роботодавців Луганської області» М. Дейнегін сказав, що від таких новацій першими постраждають самі жінки. Тому нові правила нарахування допомоги по вагітності та пологах на руку тільки уряду, а майбутнім батькам тільки додадуть проблем.

Українське законодавство дозволяє матері чи батьку сидіти з дитиною протягом трьох років. Але такі ліберальні закони не гарантують 100-відсоткового повернення на робоче місце з декретної відпустки.

Не всі роботодавці дотримуються законодавства щодо трудових прав працівників із сімейними обов'язками. Це стосується переважно таких аспектів, як збереження робочого місця протягом відпустки по догляду за дитиною, поновлення на посаді, які передбачають рівень оплати не нижчий, ніж був до відпустки тощо. Так само не всі дотримуються законодавства, яке передбачає

механізми сприяння професійній реінтеграції після відпустки по догляду за дитиною, особливо щодо тих норм, виконання яких є правом, а не обов'язком роботодавця (надання неповного робочого дня/тижня, організація послуг для матерів, які працюють, тощо).

«Права жінки, яка зазвичай перериває роботу по догляду за дитиною, часом стають її тягарем. Українське законодавство настільки детально врахувало рекомендації міжнародних організацій, що жінка переобтяжена пільгами і через це виявляється неконкурентоспроможною на ринку праці, – наголошує В. Проскурніна, керівник проекту ЄС «Знову до роботи: реінтеграція батьків і матерів до професійного життя після відпустки по догляду за дитиною». – Наприклад, жінці з дитиною до трьох років категорично заборонено їздити у відрядження, навіть якщо вона має таке бажання і можливість. З іншого боку, навіть за наявності належної кваліфікації, жінці можуть відмовити у працевлаштуванні через те, що вона має дітей та час від часу муситиме йти на лікарняні».

В Україні досить гостро стоїть проблема досягнення взаємовигідного консенсусу між батьками та роботодавцями. Для її вирішення необхідно розробити такий формат працевлаштування, у якому законодавчі норми не обмежують зайвий раз можливостей батьків. Президент Всеукраїнської громадської організації «Ліга соціальних працівників України» С. Толстоухова зазначила, що українське законодавство доволі лояльне до батьків, та чимало роботодавців його не дотримуються.

Фахівці Департаменту гендерної політики та оздоровлення дітей Мінсоцполітики інформують, що чимало вітчизняних роботодавців узагалі не налаштовані брати на роботу молодих жінок, які згодом можуть вийти заміж та піти у відпустку по догляду за дитиною. Саме тому рівень економічної активності жінок працездатного віку (15–55 років) становить лише 58,4 %, у той час як чоловіків (15–60 років) – майже 70 %. Роботодавці практично переконані, що за три роки жінка втрачає рівень професійної компетентності, навички, досвід. Тому не рідкість, коли після

декретної відпустки керівник наполягає написати заяву на переведення на нижчу посаду з меншою оплатою. Через страх втратити роботу 45 % жінок виходить на роботу до того, як дитині виповниться три роки. Роботодавці не готові гарантувати збереження робочого місця, у більшості випадків вони згодні на декрет від шести місяців до одного року. 25–30 % жінок доводиться врешті звертатися по допомогу до Державного центру зайнятості, адже роботодавці відмовляються повертати їх на колишні посади.

Питання реінтеграції для України є доволі актуальним, позаяк при поверненні на ринок праці у значної частини батьків виникають труднощі, пов'язані насамперед із втратою кваліфікації, спонуканням до звільнення, відсутністю попереднього робочого місця, зміною професійного середовища, лікарняними тощо. Щоб це повернення було легшим і простішим, в Україні запустили проект «Знову до роботи: реінтеграція матерів і батьків до професійного життя після відпустки по догляду за дитиною». За підтримки представництва ЄС в Україні державні та громадські установи протягом трьох років (листопад 2012 – листопад 2015 рр.) розроблюватимуть рекомендації для працевлаштування, профспілок та уряду, щоб батькам було легше повертатися до роботи після декрету. До здійснення проекту залучені представництво ЄС в Україні, Міністерство соціальної політики, Федерація профспілок України, громадська організація «Ліга соціальних працівників України», низка українських і міжнародних благодійних фондів та організацій.

Як повідомив координатор сектору соціальної сфери Представництва Євросоюзу в Україні С. Полюк, Україна отримала понад півмільйона євро на впровадження цього проекту. Представляючи проект, він наголосив, що ЄС розглядає питання гендерної рівності як одне з ключових питань у галузі прав людини. За словами експерта, в українському проекті використано практики країн Євросоюзу, які забезпечують соціальну підтримку та нормальне повернення на роботу батьків, які доглядали дитину. Керівник проекту

М. Корюкалов та президент Ліги соціальних працівників України (ЛСПУ) С. Толстоухова підкреслили, що в рамках проекту буде здійснено аналіз міжнародного досвіду з питань зазначеної проблематики. На цій базі планується розробити проекти законодавчих актів щодо забезпечення рівних можливостей для участі в економічному житті матерів і батьків, що повертаються з відпустки по догляду за дитиною.

Цей соціальний проект підтримав й Український союз промисловців і підприємців. Його голова А. Кінах наголосив, УСПП надаватиме сприяння в отриманні інформації щодо проблем та можливостей роботодавців, а також кращих практик реінтеграції батьків до професійної діяльності після відпустки, які застосовуються на українських підприємствах. Реалізація проекту, на його переконання, сприятиме цілеспрямованому просуванню в Україні ідей соціально-відповідального бізнесу, більш повноцінному включенню матерів і батьків у процеси економічного розвитку, забезпеченню рівних прав і можливостей в економічній та соціальній сфері.

Стверджувати, ніби регулювання питань професійної реінтеграції в Україні відсутнє як таке не варто. У нас теж на підприємствах, в організаціях та компаніях видають матеріальну допомогу у зв'язку з народженням дитини, теж налагоджують навчання й професійний розвиток працівників. Батьки, які працюють на одному підприємстві, мають право на щорічні відпустки в один і той же час. Для молодих мам встановлюють зручний режим роботи, скорочують тривалість робочого дня, надають додаткові відпустки для виконання сімейних обов'язків тощо. Така практика є досить поширеною серед великих компаній, зокрема філій ТНК (Deloitte, Ernst&Young, Bayer, McDonalds, Beiersdorf, PriceWaterHouseCoopers, Samsung, SunInBev, «СКФ-Україна» тощо) та українських компаній і організацій («Оболонь», «Фармак», ТОВ «Вікторія Верітас», ВБО «Всеукраїнська мережа ЛЖВ» тощо), що дбають про збереження своїх працівників та бажають якомога раніше залучити їх до

роботи. Крім того, філії іноземних компаній та деякі українські компанії організують додаткові тренінги для якнайшвидшого відновлення професійної кваліфікації та пропонують наставництво – як під час прийняття на роботу, так і в разі повернення з відпустки, особливо це стосується компаній, на яких використовують висококваліфіковану працю. Деякі компанії пропонують матеріальну допомогу – не лише виплати у зв'язку з народженням дитини, а й доплати протягом перших місяців повернення на роботу. Така практика є характерною, наприклад, для міжнародного концерну «Воронін»: протягом перших місяців після повернення працівникам виплачують повну зарплату, навіть якщо вони не повністю виконують норму виробітку. Це дає можливість створити умови для поступової реінтеграції та підвищує лояльність до компанії. Утім, така практика все ж не є поширеною. Єдиний механізм реінтеграції, про використання якого на приватних підприємствах України достеменно невідомо, – це кімнати догляду за дитиною, ясла та дитячі садки на підприємстві.

Практика сприяння професійній реінтеграції працівників з маленькими дітьми є характерною і для роботодавців з державного сектору, зокрема для центрів зайнятості та соціальних служб. Причому такі установи створюють умови для професійної реінтеграції не лише власних працівників.

Аналітики українського ринку праці зазначають, що останнім часом на ринку праці збільшується кількість роботодавців, готових віддати управління на різних рівнях саме жінкам, пояснюючи це тим, що жінка є більш відповідальним, організованим, лояльним і, отже, успішним співробітником. В Україні з'являються компанії, які створюють програми, що дають змогу поєднувати сім'ю і роботу. Вони зберігають за жінками можливість працювати на внутрішніх проектах або дистанційно під час декрету. А компенсаційні пакети мам включають 100-відсоткову оплату декретної відпустки й медичну страховку, яка покриває витрати по вагітності та пологах.

Таким чином, практика сприяння професійній реінтеграції є досить поширеною серед українських роботодавців. При цьому вона ґрунтується як на дотриманні положень відповідного законодавства, так і на власних ініціативах роботодавців. Але необхідно зазначити, що цій практиці бракує системності, адже значна частина роботодавців та керівників не розуміє доцільності й корисності докладання спеціальних зусиль для сприяння професійній реінтеграції працівників, на багатьох підприємствах і установах впроваджують лише деякі механізми реінтеграції, причому їхню ефективність, як правило, не визначають. Пріоритетними є ті механізми реінтеграції, які передбачені законодавством, а застосування додаткових механізмів – навчання, можливість працювати вдома тощо – є досить обмеженим.

Тому такі проекти як «Знову до роботи» треба вітати, вважає президент міжнародного правозахисного центру «Ла Страда – Україна» К. Левченко. Утім, вона додає, що крім роботи з працедавцями, держава повинна звернути увагу й на злидений стан усієї інфраструктури, яка включає дитячі садки, позашкільні заклади. Здебільшого українки не мають де залишити свою дитину, щоб піти на роботу, продовжувати своє кар'єрне життя, а найчастіше в сім'ях немає грошей на такі заклади.

До того ж, на думку юриста К. Левченко, крім допомоги жінкам з поверненням на роботу, держава повинна проводити цілеспрямовану політику, аби більше чоловіків були готові брати відповідальність за виховання дитини на себе.

Нещодавно в ООН заявили, що однією з головних причин відсутності вдалої кар'єри в українських жінок є декрет. На думку представників організації, рівний розподіл обов'язків у сім'ї, а також відпустка по догляду за дитиною, яку можуть брати чоловіки, будуть сприяти тому, щоб жінки могли більш активно проявляти та реалізувати себе.

«Гендерній нерівноправності в Україні сприяє досить щедра декретна відпустка. Виходить, що ці норми працюють на дискримінацію жінки. При виборі кандидатури

роботодавець буде схильний до того, щоб краще взяти на роботу чоловіка, ніж молоду жінку, оскільки оплачувати їй декретну відпустку дуже дорого», – заявила глава Фонду народонаселення ООН в Україні Нузхат Ехсан. На її думку, виходом із цієї ситуації може бути введення законодавчої норми, яка б стимулювала татусів теж йти в декретну відпустку по догляду за дитиною (в Україні ця норма є, але нею мало хто користується).

Такої ж думки доктор медичних наук, экс-міністр охорони здоров'я Ю. Спіженко та директор Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України Е. Лібанова: «Підвищити народжуваність тільки збільшенням виплат при народженні дітей не можна – треба чоловіків посилати в декрет».

Українське законодавство надає чоловікам однакові права з жінками в праві отримання декретної відпустки. Однак проблема криється не в законодавстві, а в суспільній моралі або недостатності стимулів, які надає наша держава для врегулювання цього питання.

Сьогодні чоловіки, що йдуть у декретну відпустку – у меншості, але все ж таки їхня кількість зростає. За даними фахівців Мінсоцполітики, нині 6 % чоловіків перебувають у декреті, хоча ще п'ять років тому їх було лише 2 %. На думку експертів, чоловіки при виході на роботу мають справу з тими ж труднощами, що й жінки, – втратою професійних навичок, компетенції, ділових контактів і дуже часто – самої роботи.

Ще одна вагома причина, через яку переважно жінки йдуть у декретну відпустку, – це матеріальне забезпечення сім'ї. Середня заробітна плата жінок в Україні становить 71 % від середньої зарплати чоловіків. Тому не дивно, що 94 % працівників, які перебувають у декретній відпустці, – жінки.

За кордоном татусь у декреті – поширене явище. У Західній Європі 20 % чоловіків виховують дітей, а мами працюють. У світі існує спеціальна організація «Чоловіки в декреті».

Першою країною, яка ввела декретну відпустку для чоловіків – у 1974 р., – стала

Швеція. Ця скандинавська країна і сьогодні вважається однією з кращих для народження дитини. У Швеції батьки часто ділять між собою оплачувані півтора роки, які держава виділяє на догляд за дитиною: кожен татусь зобов'язаний просидіти з чадом хоча б місяць.

В Ісландії приділяється серйозна увага питанням гендерної рівності за рахунок надання відпустки батькові (яку ніхто, крім нього, використати не може). Ніде у світі немає такої кількості чоловіків, які доглядають за своїми дітьми. Якщо в 1998 р. таких чоловіків було 30 %, то нині їх 90 %. Мати і батько мають по три місяці такої відпустки та ще три місяці додатково, які вони можуть поділити між собою.

Оплачувані батьківські відпустки в Польщі було введено у 2010 р. Спочатку вони тривали лише сім днів, через два роки їх тривалість збільшилася до двох тижнів. Відповідно до закону, у річній відпустці по догляду за малюком – 14 тижнів віддано мамі, а наступні місяці батьки можуть поділити між собою.

Найсвідомішими татусями виявилися фіни. У Фінляндії дві третини чоловіків присвячують себе нащадкам. До їх числа входять экс-спікер парламенту Пааво Ліппонен, колишній міністр внутрішніх справ Вілле Іт'яля та міністр юстиції Йоханес Коскінен.

Євросоюз збирається ввести обов'язкову декретну відпустку для батьків, аби уникнути жіночої дискримінації. У Німеччині в цьому напрямі вже зробили перші кроки: якщо декрет бере тато, то гроші на дитину виплачують не 12, а 14 місяців. Британське законодавство планує закріпити право батька та матері на річну оплачувану декретну відпустку на двох.

У всіх країнах свої закони, які стосуються молодих батьків. Вони можуть варіюватися не тільки в межах однієї країни, а й залежно від конкретної компанії або кількості співробітників, що працюють у ній. Також нюанси декретної відпустки залежать від культурних особливостей і релігійних традицій кожної окремо взятої держави.

Порівняно з Україною в інших країнах декретна відпустка дуже маленька. Західні

медіа звертають увагу на те, що чим розвинутіша країна, тим менший у неї термін відпустки по догляду за дитиною, і тим швидше молоді батьки хочуть повернутися до роботи.

Інститут відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами був розроблений відповідно до Конвенції МОП № 103 про охорону материнства 1952 р. У багатьох розвинутих країнах цей інститут набув певної диференціації і доповнився іншими відпустками, пов'язаними із сімейними потребами.

Європейські країни умовно можна розділити на дві групи. В одній (Франція, Голландія та Скандинавські країни) – переважає переконання, що про дітей повинна піклуватися насамперед держава. У Німеччині й країнах Середземномор'я – це, швидше, відповідальність і підтримка самої сім'ї.

Найбільш соціально орієнтованими є скандинавські держави: Швеція, Норвегія, Фінляндія та Ісландія.

Так, у Швеції застраховані батьки мають право на 390-денну відпустку, протягом якої щомісяця вони отримують 80 % середньомісячного доходу за останні півроку перед відпусткою. Цю відпустку поділяють на три частини: одну обов'язково бере мати, другу – батько, третю може взяти будь-хто з них, тобто, якщо батько чи мати не реалізує своє право на відпустку, відповідна частина не може бути передана іншому з батьків. Протягом наступних 90 днів той з батьків, хто перебуває у відпустці, отримує допомогу у розмірі близько 30 дол. на день.

У Фінляндії застраховані особи мають право на 18 тижнів відпустки у зв'язку з вагітністю і пологами, протягом яких їм виплачують 70 % попередньої зарплати. Після цього батько або мати мають право на трирічну відпустку зі збереженням робочого місця, що оплачується за мінімальною тарифною ставкою. Ця відпустка може бути замінена на місце в безкоштовному громадському дошкільному закладі або ж оплатою послуг няні.

В Ісландії батькам надається 36 тижнів декретної відпустки зі збереженням 80 %

заробітної плати. Відпустку батьки можуть брати частинами, але нею необхідно скористатися, поки дитині не виповниться півтора року. Допомога виплачується з коштів фонду соціального забезпечення.

У США право на відпустку у зв'язку з вагітністю і пологами з'явилося лише в 1993 р. Нині жінки мають право на чотири тижні відпустки зі збереженням робочого місця, але вона не оплачується. Якщо жінка працює не менше п'яти років в одній приватній компанії, вона може розраховувати на відпустку до 12 тижнів. Замість декретної відпустки можуть надаватися оплачувані медичною страховкою 6–8 тижнів як компенсація короткочасної втрати працездатності (short term disability). Усі інші поступки матерям можливі тільки на неформальній основі і залежать від прийнятих у компанії традицій. Тільки в трьох штатах – Каліфорнії, Нью-Джерсі та Вашингтоні – відпустка по вагітності та пологах оплачується. При цьому уряд Каліфорнії гарантує компенсацію у розмірі 55 % від середньої зарплати, у Нью-Джерсі компенсація становить усього 0,09 % від звичайного доходу мами, а у Вашингтоні жінки можуть розраховувати на виплати в розмірі до 250 дол. на тиждень.

У Китаї розмір відпустки залежить від віку майбутньої мами. Якщо жінці до 23 років – її відпустка 12 тижнів, якщо вона старша, то 17 тижнів. На час відпустки оплата зберігається на 100 %. Китайські батьки теж можуть взяти декретну відпустку на строк від 12 до 17 тижнів зі збереженням повної зарплати та інших виплат. Однак через високу конкуренцію на трудовому ринку такою перевагою чоловіки користуються не часто.

У середньому в країнах ЄС тривалість відпустки по догляду за дитиною коливається від мінімального терміну (встановленого законодавством ЄС) тривалістю три місяці на кожного з батьків (у Бельгії, Ірландії, Нідерландах, Португалії, Великобританії, на Мальті й Кіпрі) до досягнення дитиною трирічного віку (у Чехії, Німеччині, Естонії, Іспанії, Франції, Угорщині, Литві, Польщі та Словаччині).

Відпустки з догляду за дитиною можуть бути або оплачуваними, або пов'язаними з наданням різних видів соціальної допомоги. Мова йде про виплати, які здійснюються з державного бюджету або спеціальних фондів. А в деяких країнах (Швеція, Норвегія) виплати розподіляються між державою та роботодавцем (як правило, у пропорції 50/50, роботодавці, особливо об'єднання роботодавців, часто виступають з ініціативами здійснення додаткових виплат чи надання додаткових нетривалих відпусток).

Європейські соціологи протягом багатьох років сперечаються, яка сімейна політика є найефективнішою для збільшення народжуваності. І дійшли висновку, що важко відокремити переваги конкретної сімейної політики від інших показників у країні – наприклад економічних. Однак не викликає сумнівів факт, що неефективна державна сімейна політика майже завжди закінчується зниженням народжуваності.

Різні види державної допомоги в цілому не завжди дають очікуваний ефект. Іноді наслідки бувають геть несподіваними. Наприклад, підвищення допомоги на дітей у Великобританії (на двох дітей навіть вища, ніж у Франції) виявилось сприятливим для підвищення народжуваності серед підлітків. У результаті відсоток матерів-підлітків у Великобританії сьогодні один із найвищих у ЄС.

Фахівці також переконалися, що там, де жінки несуть повну відповідальність за виховання маленької дитини, дітей народжується менше. І що вирішальне значення для підвищення народжуваності мають декретні відпустки для тат. Так, у Швеції та Норвегії запровадження декретних відпусток для тат сприяє появі в сім'ї другої та третьої дитини.

Позитивний досвід країн ЄС у регулюванні відпусток для працівників із сімейними обов'язками, у першу чергу, т. зв. «батьківських відпусток», має бути врахований вітчизняними законодавцями, що дасть змогу покращити демографічну ситуацію в країні і захистити права працівників, що мають дітей. З метою сприяння реалізації фахових здібностей та подолання гендерних стереотипів потрібно

врівноважити умови перебування матерів і батьків у тривалій відпустці по догляду за дитиною.

Проблема поєднання професійних і сімейних обов'язків, особливо під час повернення до роботи після декретної відпустки, є характерною для всіх країн світу, які намагаються по-різному її розв'язати. Загалом найпоширенішими дієвими інструментами є регулювання з боку держави (законодавство і діяльність державних органів) та ініціативи роботодавців і профспілок (останні можуть бути оформлені у вигляді галузевих угод, колективних договорів тощо), їхня специфіка полягає у тому, що рішення щодо їх застосування приймають самі роботодавці. У цьому плані найцікавішим є досвід країн ЄС, який має бути врахований в Україні.

Життєвий досвід показує, що часто тандем державних структур із громадськими організаціями, іноземними проектами пришвидшують втілення на практиці теоретичних розробок, а урядові ініціативи швидше реалізуються завдяки активній позиції громади.

Одже, «рецепт на дитину» простий: підтримка держави, рівноправність та дитяча інфраструктура. Так вважають у країнах, де зуміли зупинити падіння народжуваності. А проста спроба грошового стимулювання народження дітей при збереженні нинішніх умов життя та праці в Україні не дасть очікуваних результатів (Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: <http://www.minjust.gov.ua/32125>; http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50437; <http://mk-sinergija.com/2013/vyplaty-v-svyazis-rozhdeniem-rebenka-v-2013-godu-v-ukraine.html>; <http://www.ukurier.gov.ua/uk/articles/z-dekretu-zustrichayut-bez-orkestru/>; <http://mojaraplata.com.ua/ua/main/women-wages/vona-i-zakon/dopomoga-pri-vagothnosti-ta-pologah-oputvanne>; <http://ua.korrespondent.net/ukraine/comunity/3343883-nardep-zubko-proponuie-vr-dozvoloty-braty-tryrichnu-vidpustku-iz-dohliadu-zadytnou-chastynamy>;

<http://znovudoroboty.org.ua/ua/novyny/novyny-proektu/145-doslidzhennia-proektu-prezentovani-u-verkhovnij-radi-ukrainy>; <http://ru.tsn.ua/ukrayina/beremennym-ukrainkam-nachalizachityvat-dekret-v-strahovoy-stazh-312063.html>; <http://donetskie.com/novosti/2013/07/17/bezumie-zhadnosti-v-ukraine-nachalibrat-osoby-nalog-s-beremennyh>; <http://ubr.ua/labor-market/ukrainian-labor-market/nalog-na-dekretnye-diskriminacii-jenshin-i-tenizacii-zarplat-241533>; <http://euukrainecoop.net/2014/02/06/career/>; <http://ukrainian.voanews.com/content/och-maternity-leave-work-ukraine/1599096.html>; <http://znovudoroboty.org.ua/ua/novyny/novyny-proektu/100-uspp-pidtrymuvatyme-sotsialnyi-proekt-znovu-do-roboty>; http://ipress.ua/news/ukrainky_ne_vykorystovuyut_svoie_pravo_na_povnotsinny_dekret_1568.html; <http://ru.tsn.ua/ukrayina/ukrainskie-muzhchiny-vsechasche-uhodyat-v-dekret.html>; <http://mignews.com.ua/ru/articles/103710.html>; <http://z-city.com.ua/Занорожцы-мужчины-в-декрет-не-ходят-27.08.2012>; <http://www.chasipodii.net/mp/article/2453/?vsid=040067543ce11ae55eb2b2b33fa4b7d8>; http://radiovesti.ru/article/show/article_id/112517; <http://inpress.ua/ru/society/15260-my-i-oni-posle-rodov-na-rabotuli-vsey-semey-v-dekret>; <http://gazeta.dt.ua/family/recept-na-ditinu-.html>; <http://wz.lviv.ua/news/60614>).

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ У ВИСВІТЛЕННІ ЗАРУБІЖНИХ ЗМІ

А. Берегельський, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

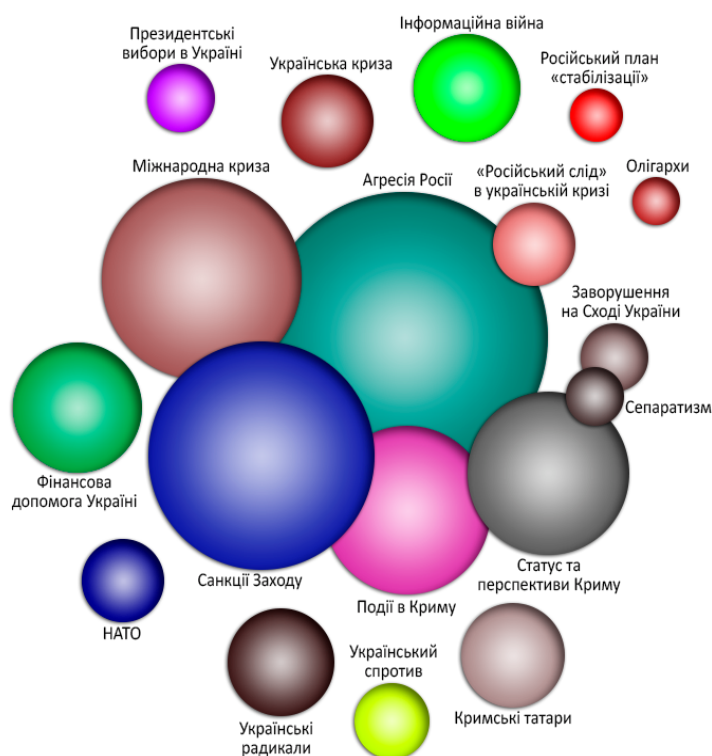
Ю. Половинчак, завідділу НЮБ НБУВ, канд. іст. наук

Узагальнений аналіз моніторингу повідомлень зарубіжних засобів масової інформації щодо України за лютий – березень

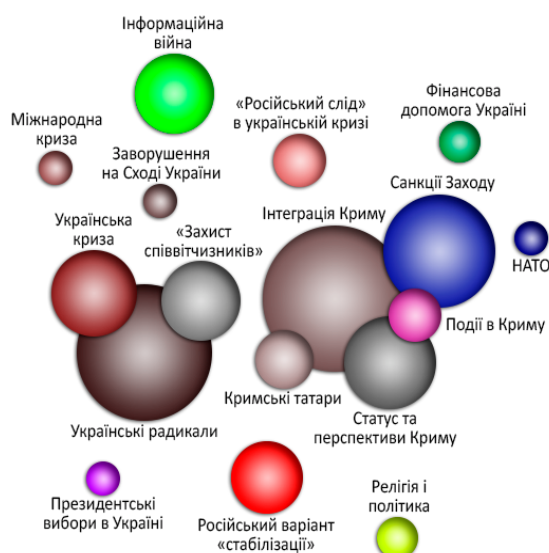
Внутрішньо і зовнішньополітичні події в Україні останніх місяців вивели українське питання в «топ» світових новин. Паралельно зростає кількість статей, присвячених аналізу в першу чергу політико-правової, а також економічної та соціальної ситуації в Україні, міжнародних правових колізій та загроз, пов'язаних з російською агресією та регіональними і світовими ризиками у цьому ключі. Відповідних публікацій у різних виданнях виявлено та проаналізовано в кількості майже 430 оригінальних статей за лютий та понад 630 за березень.

Так, у березні ключовою за кількістю присвячених публікацій у західних ЗМІ була тема агресії Росії проти України – у Криму безпосередньо та проти держави загалом і пов'язані з нею питання дестабілізації системи міжнародних відносин та гарантій безпеки (особливо актуальні для польських, німецьких, прибалтійських оглядачів), застосування санкцій проти РФ. У цьому ж контексті актуалізувалося питання діяльності НАТО як дієвого гаранта європейської безпеки та партнерства України і НАТО.

Західні ЗМІ

Російські ЗМІ

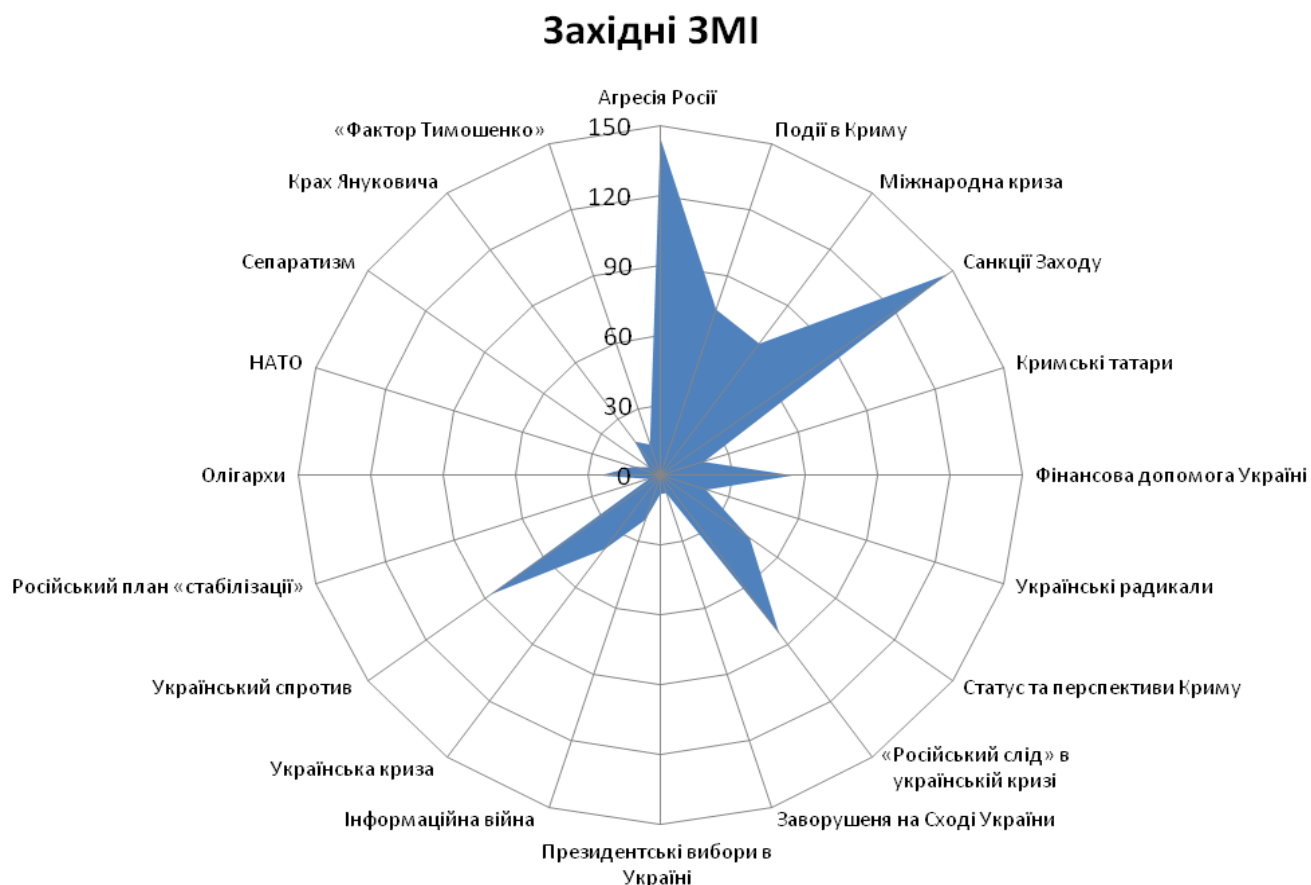
Привертає увагу досить активне обговорення проблеми статусу Криму, причому як західними, так і російськими оглядачами, щоправда, з діаметрально протилежними оціночними месиджами щодо визначеності й законності цього статусу. Показово, що в цьому контексті російські видання приділяють більшу увагу процесу інтеграції півострова до РФ, ніж якості правових підстав для такої інтеграції.

При цьому російські ЗМІ акцентують увагу на питаннях, що дають змогу аргументувати виправданість фактичного військового втручання: теги «українські радикали» (тема активної присутності в українському

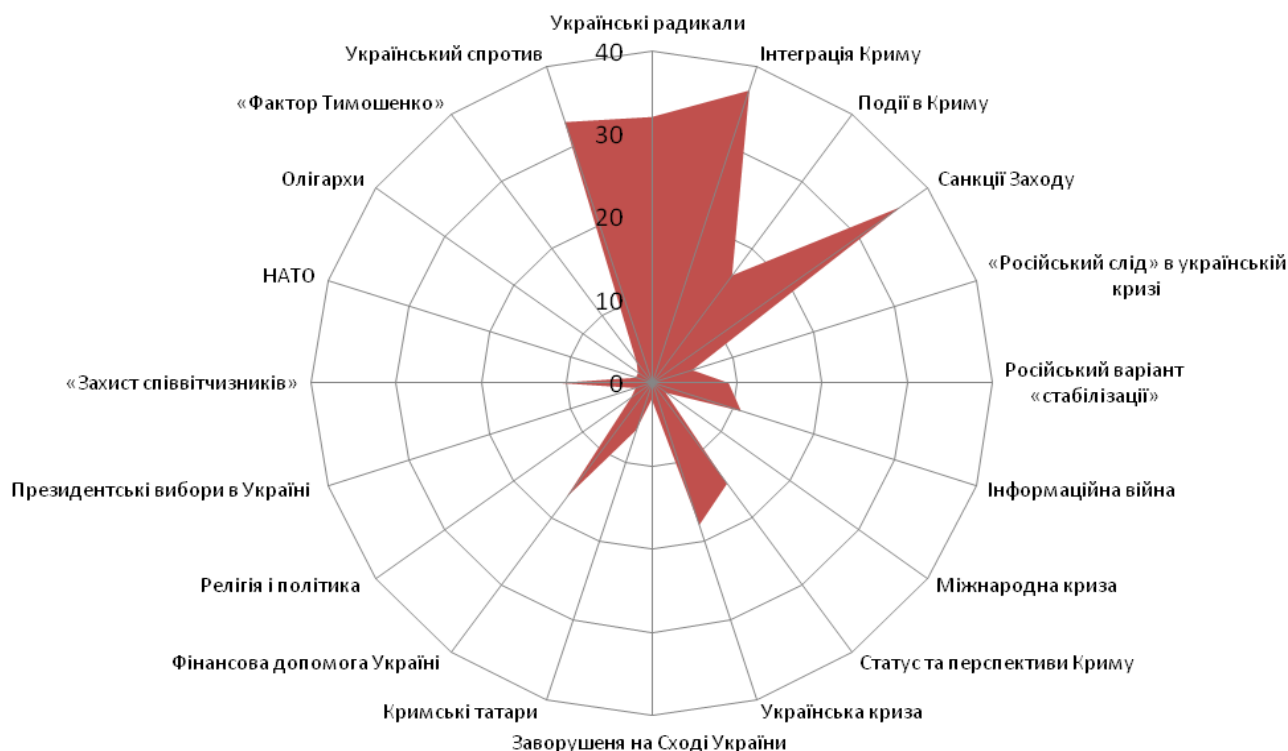
політичному полі ВО «Свобода», Правого сектору, не ідентифікованих «українських націоналістів» порушувалася і західними ЗМІ, але в значно скромніших масштабах) та «захист співвітчизників» відверто переважали в інформаційному полі. Такого роду акценти цілком вписуються в характерне для обох (західного і російського) дискурсів усвідомлення ведення інформаційної війни, що підтверджується достатньо значним інтересом до цього питання у пресі.

Вказані тенденції зберігаються при розгляді публікацій лютого – березня, співвідношення тематики яких проілюстровані нижче.

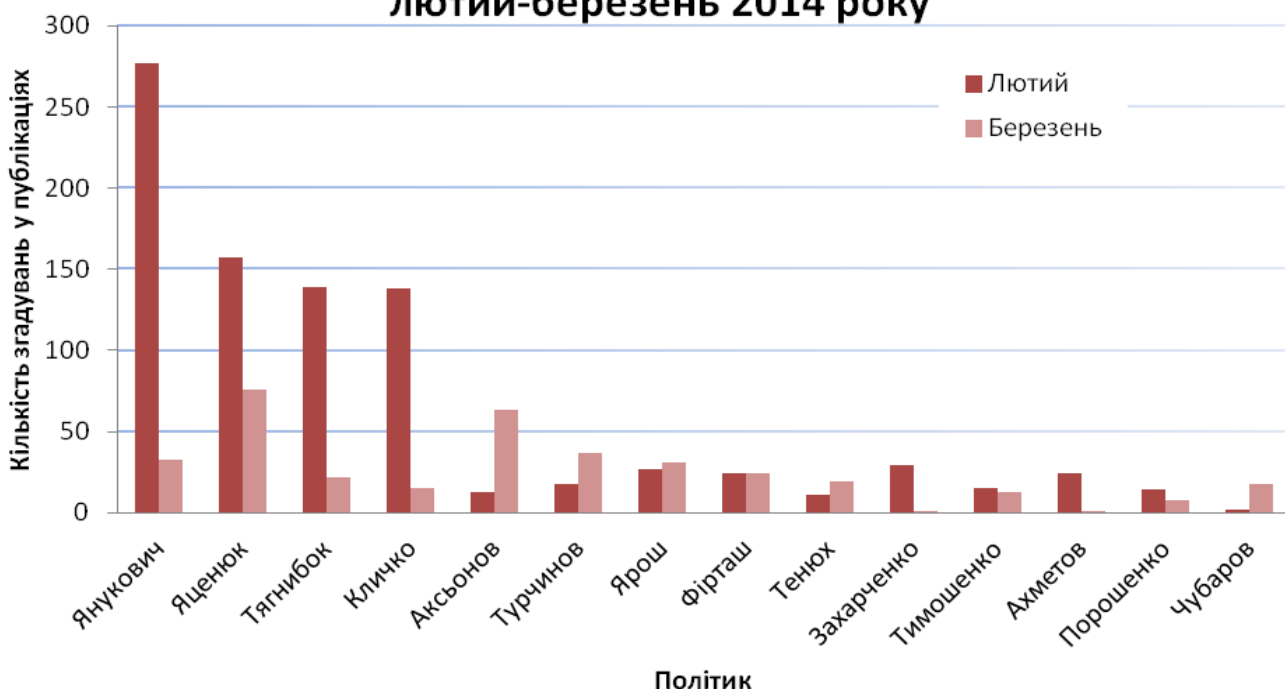
Ключові слова повідомлень зарубіжних ЗМІ (березень)

Російські ЗМІ

Частота згадувань політиків у зарубіжних ЗМІ за лютий-березень 2014 року

ПРАВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

О. Єфімов, канд. юрид. наук, адвокат

Протиправна поведінка не може мати правомірних наслідків

Нормативна база:

Податковий кодекс України від 02.10.2010 р. № 2755-VI; Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV; Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV; Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV; Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI.

Притаманним правовій державі елементом відносин у суспільстві є більш суворі вимоги до тих, у кого прав більше. Якщо державний чиновник має у своєму розпорядженні право застосовувати від імені держави певні механізми примусу інших до певних дій (наприклад, має право накладати штрафи), то держава має встановити до такого чиновника підвищені вимоги щодо порядку здійснення такого розпорядження. Не може в дійсно правовій державі чиновник застосовувати силу закону так, як йому схочеться. Може він це робити лише у суворо встановленому порядку, порушення якого має відповідні негативні для чиновника і держави наслідки. А якщо держава аж зовсім дійсно правова, то юридичних наслідків дія чиновника, вчинена ним з недотриманням відповідного порядку, мати взагалі не повинна.

У ст.19 Конституції України зазначено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Якщо ці межі уявити у вигляді кола на аркуші паперу, то поведінка органів державної влади та їх посадових осіб усередині такого кола є правомірною (такою, що знаходиться в межах норм права), а за межами такого кола – неправомірною або протиправною (тобто такою, що виходить за межі норм права). Вчинення правомірних

дій посадовими особами органів державної влади означає, що вони (ці дії) не порушують зазначену ст.19 Конституції України. У той час як вчинення протиправних дій, означає, що в даному випадку правопорядок порушено і мають настати певні юридичні наслідки. Такі наслідки мають бути негативними для правопорушника.

Більш суворі вимоги до дій чиновників полягають у тому, що для посадових осіб органів державної влади протиправними вважаються дії, що прямо суперечать нормам законодавства, так і дії, нормами законодавства не передбачені.

Це впливає з наведеної ст. 19 Конституції України, відповідно до якої правомірними для чиновників є лише ті дії, які прямо вказані в законі як дозволені їм. Наприклад, відповідно до пп. 56.8 ст. 56ПКУ контролюючий орган, який розглядає скаргу платника податків, зобов'язаний прийняти вмотивоване рішення та надіслати його протягом 20 календарних днів, наступних за днем отримання скарги, на адресу платника податків поштою з повідомленням про вручення або надати йому під розписку. Згідно з п. 56.9. цієї ж статті керівник (його заступник або інша уповноважена посадова особа) відповідного контролюючого органу може прийняти рішення про продовження строку розгляду скарги платника податків понад 20-денний строк, визначений у п. 56.8 цієї статті, але не більше 60 календарних днів, та письмово повідомити про це платника податків до закінчення строку, визначеного в п. 56.8 цієї статті.

Отже, поведінка керівника податкового органу, який приймає рішення в межах вказаних строків, дотримуючись при цьому зазначених вище вимог закону, є правомірною. Якщо ж він виходить за межі вказаних строків, то така його дія є протиправною. При цьому наслідок такої протиправності прямо встановлений у

п. 56.9. 56 ПКУ: якщо вмотивоване рішення за скаргою платника податків не надсилається платнику податків протягом 20-денного строку або протягом строку, продовженого за рішенням керівника (його заступника або іншої уповноваженої посадової особи), така скарга вважається повністю задоволеною на користь платника податків з дня, наступного за останнім днем зазначених строків.

Що таке протиправна дія теоретично?

Якщо коротко і просто, то стосовно дій чиновників будь-яка дія, яка не є правомірною, є протиправною.

Людина є істотою суспільною та її поведінка може визнаватися правомірною чи протиправною лише у тому випадку, коли вона полягає у вчиненні дій стосовно інших членів суспільства. Не буде носити ознак ані правомірності, ані протиправності поведінка будь-кого на безлюдному острові. Там просто немає правовідносин, як суспільного явища.

Правовідносини – це відносини, що виникають у суспільстві між особами, що є суб'єктами цих відносин, і врегульовані нормами права. Іншими словами, відносини між фізичними та юридичними особами, стосовно яких законом встановлено певне правило поведінки, є правовідносинами. Якщо дія тієї чи іншої особи не суперечить таким правилам поведінки, вона вважається правомірною, якщо ж суперечить, то – протиправною. Для того, щоб охарактеризувати правомірний чи протиправний характер правової поведінки, у теорії виділяють такі її ознаки:

Ця поведінка повинна бути соціально значущою, тобто мати хоча б якесь значення для суспільства в цілому чи для будь-яких його членів. Наприклад, якщо людина вирішує на своєму городі зібрати врожай моркви, то таке її рішення і його реалізація соціальної значущості не мають. Якщо ж вона найме іншу людину і заплатить їй за це винагороду, то така дія є соціально значущою, оскільки вона має значення для того, хто наймає, та для того, кого наймають. У обох виникають відповідні права і обов'язки;

Правова поведінка має виражатися зовні у формі діяння чи бездіяльності. Наприклад, не

є правовою поведінкою небажання платника податків платити ці податки. Бажає ухилитися від сплати податків, якщо воно ніяк не виражено зовні у тій чи іншій формі, залишається просто небажанням платити податки, захованим десь у свідомості чи підсвідомості платника. Саме по собі просте небажання платника платити податки, який проте їх своєчасно та у повному обсязі сплачує, не є його правовою поведінкою (думки поведінкою не є). Ані правомірною, ані протиправною. Скоріше за все, платник податків, який бажає їх платити, є аномалією, виключенням з правила, аніж самим правилом. Особисто я не можу повірити тій рекламі Міндоходів, де відомі особи («зірки») кажуть: «Я плачу тобі податки, Україно!» і при цьому посміхаються. Гадаю, що вони дійсно їх платять, але я не впевнений, що вони від того відверто раді.

Свідомо-вольовий характер правової поведінки полягає у тому, що людина усвідомлює, або має можливість і повинна усвідомлювати, що вона вчиняє саме правову дію і бажає саме її вчинити. Так, відповідно до ст. 229 ЦКУ якщо особа, яка вчинила правочин, помилилася щодо обставин, які мають істотне значення, такий правочин може бути визнаний судом недійсним. При цьому істотне значення має помилка щодо природи правочину, прав та обов'язків сторін, таких властивостей і якостей речі, які значно знижують її цінність або можливість використання за цільовим призначенням. Наприклад, якщо ви купили трактор для того, щоб полетіти на ньому на місяць, то ви помилися щодо властивостей цього транспортного засобу.

Регламентованість правовими нормами. Правова поведінка може вважатися такою лише за наявності норми права, тобто правила, закріпленого в законі. Відповідно до ст. 19 Конституції України для органів державної влади це правило означає, що їм дозволено лише те, що прямо передбачено нормами законодавства, а усім іншим учасникам правовідносин дозволено усе, що законодавством не заборонено. Це означає, що для чиновника правомірною поведінкою є лише та, щодо якої існує правило його

поведінки. Інша його поведінка вважатиметься протиправною.

Властивість зумовлювати юридичні наслідки. Поведінка є правовою лише тоді, коли вона є причиною настання певних саме юридичних наслідків. Наприклад, податковий інспектор, який по телефону просить заплатити авансом ПДВ, не повинен розраховувати на те, що платник зобов'язаний на таке прохання реагувати, оскільки таке прохання не зумовлює ніяких юридичних наслідків у вигляді обов'язків для платника ПДВ.

Як вже було сказано вище, правова поведінка, що здійснюється в межах, встановлених законодавством, є правомірною. Якщо поведінка є правомірною, то закон на неї ніяк не «реагує». Просто спостерігає, не вчиняючи ніякого тиску чи примусу для повернення учасників правовідносин у межі правової поведінки. З точки зору законодавця правомірною вважається навіть така поведінка, яка хоча й має ознаки протиправної, проте, ці ознаки не набули певної юридичної форми. Так відповідно до ст. 204 ЦКУ презумпція дійсності правочину означає, що правочин є правомірним, якщо його недійсність прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним.

Протилежною до правомірної дії є протиправна дія. Правомірна поведінка набуває ознак протиправної, коли суб'єкти правовідносин виходять за її межі, встановлені чинним законом. Для органів державної влади такий вихід означає вчинення будь-якої дії, що суперечить тій чи іншій нормі законодавства, або ж вчинення дії, яка законодавством взагалі не передбачена. Для інших учасників вихід за межі законодавства відбувається у тому разі, коли вчинена дія прямо суперечить тій чи іншій нормі. У таких випадках виходу за межі правової поведінки йдеться про правопорушення. Так, відповідно до ст. 19 ГКУ незаконне втручання та перешкоджання господарській діяльності суб'єктів господарювання з боку органів державної влади, їх посадових осіб при здійсненні ними державного контролю та нагляду забороняються. А незаконним згідно із ст. 19 Конституції України є будь-яке втручання,

яке прямо не вказано в законі, як дозволене ним та у спосіб, встановлений законом.

Отже, правопорушенням слід вважати суспільно шкідливий, протиправний вчинок особи, здійснення якого передбачає настання юридичних наслідків у вигляді юридичної відповідальності. Той факт, що закон не завжди передбачає юридичну відповідальність за ті чи інші правопорушення, говорить про його недосконалість та про недосконалість системи правозастосування, а не про те, що таку протиправну поведінку можна виправдати.

Юридичні наслідки протиправної поведінки контролюючих органів.

Оскільки протиправна поведінка являє собою різновид правової (не правомірної а правової) поведінки, що характеризується як соціальне відхилення від норми, зловживання правом та правопорушення, то правова держава, якою себе в 1996 р. проголосила Україна, повинна реагувати на таке відхилення державним примусом, метою якого має бути повернення правовідносин у межі, окреслені для них нормою права. І таке повернення може здійснюватися різними способами, які по суті і є правовими наслідками правопорушення.

Перш за все, слід нагадати, що в ст. 71 КАСУ закріплено презумпцію протиправності поведінки державних органів. Її суть полягає в тому, щов адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача, якщо він заперечує проти адміністративного позову. Простіше кажучи, у випадку пред'явлення позову контролюючому органу про протиправність його дій, суд повинен виходити з того, що такі дії є протиправними «за замовчанням» і доводити їх правомірність повинен контролюючий орган. Якщо контролюючому органу це не вдасться, суд вважатиме його дію протиправною. Якщо ж вдасться, то судове рішення буде на його користь.

Позивач не повинен доказувати протиправний характер дій контролюючого органу. В ідеалі вказана презумпція полягає в тому, що платник

податків мав би просто поскаржитися на порушення його права в результаті певної дії чи бездіяльності контролюючого органу, тобто просто подати адміністративний позов про визнання протиправним нарахування йому податкового зобов'язання податковим органом без його особливого обґрунтування. І якщо останній (контролюючий орган) не доведе у ході судового розгляду, що його дії з нарахування податкового зобов'язання були правомірними, суд повинен був би позов задовольнити.

Суд повинен визнати дії контролюючого органу протиправними не тоді, коли платник податку доведе протиправний характер дій контролюючого органу, а тоді, коли контролюючий орган не зможе довести правомірність своїх дій. Тож, як кажуть програмісти, поведінка податківців є протиправною «за замовчанням». Саме так має бути, якщо виходити не із правозастосовної практики, що склалася, а з норм, закріплених у чинному законодавстві. Проте поки що воно таке, як відбувається насправді. Наскільки це «насправді» буде віддаленим від чинного законодавства, настільки ж наша держава буде віддаленою від того, що називається правовою державою.

Однак слід погодитися з тим, що це наближення поступово все ж таки відбувається. З одного боку законодавець сам закріплює наслідки протиправних дій суб'єктів владних повноважень. З іншого боку судова практика поступово «вирівнює» відхилення від стандартів правової держави і повертає в правове русло протиправні дії контролюючих органів.

Прикладом є положення про допустимість доказів чинного КПКУ. Відповідно до ст. 86 КПКУ доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом. А згідно із ст. 87 КПКУ недопустимими є докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій

внаслідок істотного порушення прав та свобод людини. Так, істотними порушеннями прав людини і основоположних свобод визнається здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов.

Так, вилучення органами слідства документів є правомірним лише за наявності у них (у цих органів) ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів (ст.159 КПКУ). Як наслідок, вилучення документів без такої ухвали призводить до втрати такими документами зазначеної ознаки доказу, а саме його допустимості. Відповідно до ч. 2 ст. 86 КПКУ недопустимий доказ не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилатися суд при ухваленні судового рішення. Отже, обґрунтовувати ухилення від сплати податків письмовими доказами, отриманими з порушенням кримінального процесуального законодавства, не можна.

Інший приклад встановлених законом наслідків протиправних дій контролюючого органу – це визнання скарги платника податків на податкове повідомлення-рішення задоволеною без її фактичного задоволення контролюючим органом, як було вказано вище. Або такий приклад: відповідно до пп. 20.1.1. ст. 20 ПКУ контролюючі органи мають правозапрошувати платників податків, зборів, платежів або їх представників для перевірки правильності нарахування та своєчасності сплати податків, зборів, платежів, дотримання вимог іншого законодавства, у тому числі законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, контроль за додержанням якого покладено на контролюючі органи». При цьому письмові повідомлення про такі запрошення надсилаються в порядку, встановленому ст. 42 ПКУ, не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня запрошення рекомендованими листами, у яких зазначаються підстави запрошення, дата і час, на які запрошується платник податків (представник платника податків)». Отже, поведінка працівника податкового

органу, який надсилає вказане запрошення у вказаний строк до такої «зустрічі» з платником податків, дотримуючись при цьому зазначених вище вимог закону, є правомірною. Якщо ж працівник податкового органу у телефонному режимі «просить» надати письмове пояснення з того чи іншого питання (наприклад, чому на підприємстві платника податку не піднімали зарплату протягом останніх двох місяців), то такий податківець вчиняє протиправну дію і реагувати на таке запрошення платник податків не зобов'язаний.

Однак є правовідносини і зобов'язання в цих правовідносинах контролюючих органів, які не мають прямо встановлених у ПКУ наслідків стосовно правомірності результатів протиправних дій. Наслідки можуть стосуватися не результатів, а надання певних прав іншим суб'єктам таких правовідносин. Наприклад, відповідно до п.77.4. ст.77 ПКУ право на проведення документальної планової перевірки платника податків надається лише у випадку, коли йому не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня проведення зазначеної перевірки вручено під розписку або надіслано рекомендованим листом з повідомленням про вручення копію наказу про проведення документальної планової перевірки та письмове повідомлення із зазначенням дати початку проведення такої перевірки. Дотримання цієї норми відповідно до п. 81.1. ПКУ має наслідком надання посадовим особам контролюючого органу права приступити до проведення документальної виїзної перевірки. А порушення цієї вимоги, відповідно до тієї ж норми ПКУ є підставою для недопущення посадових (службових) осіб контролюючого органу до проведення документальної виїзної або фактичної перевірки.

Зазначення в ПКУ лише цього наслідку не означає надання діям податківців статусу правомірності. Так, навіть, якщо платник податків і не скористався своїм правом недопущення посадових (службових) осіб контролюючого органу до перевірки, це не означає, що правопорушення, допущене таким контролюючим органом, перестало бути правопорушенням. Допуск податківців

до перевірки до збігу 10-денного строку не означає, що протиправні дії контролюючого органу раптом стали правомірними. Вони залишаються протиправними і в тому разі, коли платник податку за якихось обставин не скористався своїм правом недопущення до перевірки.

Іншої думки притримується ВСУ, який у постанові від 24.12.2010 р. дійшов висновку про пріоритет матеріального права над процесуальним. Той факт, що платник податків допустив посадових осіб податкового органу до перевірки з порушенням порядку допуску втрачає, на думку ВСУ, своє юридичне значення лише тому, що в суді платник податків «не спростовував наявності факту порушення, яке стало підставою для прийняття рішення щодо накладення штрафних санкцій». Тобто ВСУ вважає, що не має значення той факт, що порушення податкового законодавства платником податків було встановлено податківцями в результаті протиправної дії останніх, тобто з порушеннями законодавства про порядок здійснення перевірки.

Окрім зазначених є ще й випадки, коли ПКУ встановлює відповідні правила правомірної поведінки посадових осіб контролюючого органу, але не встановлює юридичних наслідків порушення таких правил. Наприклад, відповідно до ст. 82 ПКУ тривалість перевірок не повинна перевищувати 30 робочих днів для великих платників податків, щодо суб'єктів малого підприємництва – 10 робочих днів, інших платників податків – 20 робочих днів. Проте вказана норма не містить наслідків щодо результатів перевірок, проведених з перевищенням вказаних строків. Адже зрозуміло, що у разі такого перевищення строків правомірною поведінкою контролюючого органу набуває ознак протиправної дії. І стверджувати, що така протиправна дія може мати правомірні наслідки, наприклад, правомірне притягнення платника податків до відповідальності лише тому, що порушення, допущене контролюючим органом, менш значуще ніж порушення платника податків,

означає йти шляхом не до правової держави, а від неї. Оскільки в правовій державі притягнення до відповідальності має здійснюватися також відповідно до закону. Порушення закону про порядок притягнення до відповідальності має від такої відповідальності звільняти. Пам'ятаєте як в Голлівудських фільмах, де явних злочинців суд відпускає лише тому, що їм при арешті поліцейський забув зачитати права?

Однак не усе так сумно. Є приклади, коли судова влада стає й на бік закону, а не лише бюджетних інтересів та вказує на те, що протиправна поведінка не може мати правомірних наслідків. Саме на бік закону, а не платника податку. Наприклад, у постанові ВАСУ від 20.08.2013 р. № К/9991/16161/11 вказано, що протиправна дія податкового органу щодо неприйняття податкової декларації з ПДВ не просто не має ніяких юридичних наслідків для платника податку. Ці наслідки полягають у тому, що така відмова прийняти правильно оформлену і правильно подану податкову декларацію, є нікчемною, а наслідком вважається підтвердження факту своєчасного подання декларації платником податків. У зазначеній постанові ВАСУ дійшов такого висновку: «задоволення судом позовних вимог про визнання протиправними дій податкового органу щодо невизнання податкової декларації означає, що відповідне рішення відповідача не створило жодних правових наслідків для позивача, а спірна податкова декларація є поданою. Таке рішення суду сприяє належному відновленню порушених прав платника».

Таким чином можна вважати, що суди не завжди ігнорують факт протиправності дій контролюючих органів. Платникам податків у ситуаціях, коли у відносинах з ними контролюючі органи поведуть себе протиправно, залишається оскаржувати рішення останніх, акцентуючи основну увагу на спростуванні висновків податківців.

Проте не варто нехтувати й постійним одночасним нагадуванням та наголосом на тому, що результати перевірки не лише

самі по собі є протиправними, вони ще й отримані в результаті протиправних дій при здійсненні перевірки. У народі кажуть, що вода камінь точить. Тож і суди мають з часом усвідомити, що правова держава – це така, у якій протиправні дії перевіряючих щодо проведення перевірок не можуть породжувати ніяких юридичних наслідків для платника податків, навіть якщо з точки зору матеріального права, тобто нарахування та сплати податку, останній допустив порушення. Платник податків має бути звільнений від відповідальності за ухилення від їх сплати не лише у разі, коли таке ухилення відсутнє, а й у разі, коли його неправильно притягнуто до відповідальності.

Адже притягнення платника податку до відповідальності має відбуватися правомірно, а не протиправно. У протилежному ж випадку мова йде про так звані подвійні стандарти: наприклад, коли під сумнів ставиться податкова накладна лише тому, що у ній найменування постачальника чи покупця вказано не маленькими (прописними), а великими літерами, у той час як це порушення встановлено посадовою особою державної податкової служби (якої вже не існує), а не Міністерства доходів і зборів. Якщо ж дотримуватися вимог процесуального законодавства, то усім в однаковій мірі (*Персональний сайт Олександра Єфімова (<http://yefimov.com.ua/?p=1163>)*).

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті «ubr.ua»

Про автора: О. Гончаров, директор Інституту розвитку економіки України

Що потрібно для економічного ривку України в кризових обставинах? Чим може нам допомогти світовий досвід?

Як жити далі економіці України в цей важкий у всіх сенсах кризовий час? Звичайно, вихід із цього кризового становища звичайним еволюційним шляхом не можливий. Потрібен економічний ривок. Світовий досвід таких економічних проривів свідчить, що їх можна здійснити лише шляхом залучення і концентрації значного обсягу інвестицій та їх спрямування на пріоритетні напрями розвитку, визначені державою і під її керівництвом. Але поки що слід зазначити, що існуючі механізми у нас не працюють. Банківська система не кредитує економіку через високі ризики. Фондовий ринок як джерело інвестицій не працює.

Так, що потрібно робити? Для економічного ривку потрібно три головних умови:

- 1) сприятливі умови для бізнесу;
- 2) економічна стратегія;
- 3) інституції та інструменти розвитку.

Які ж конкретно пропозиції можна запропонувати щодо моделі та структури інвестування програм розвитку в Україні? З огляду на практичний досвід функціонування аналогічних програм у світі, за основу подібної програми в Україні, можна взяти модель, яка діє в Ізраїлі – «Yozma», яка у більшій мірі заснована на потенціалі російських та українських вчених. Вона передбачала створення фонду фондів й подальший розвиток 10 приватних фондів за участю держави, кожний з капіталом в 20 млн. доларів США і більше. Також ця Програма була створена під керівництвом міністерства промисловості та торгівлі Ізраїлю. Або можна орієнтуватись на модель США – Програму компанії з інвестицій у малий бізнес – «ПКІМБ» – унікальну програму державно-приватного партнерства, за допомогою якої та з моменту її створення

здійснено інвестування у більш ніж 100 000 малих американських підприємств на загальну суму у розмірі 48 млрд. доларів США.

Метою створення Української корпорації розвитку у формі публічного акціонерного товариства є досягнення наступних цілей:

- надання конкурентоспроможності реальному сектору економіки України, модернізації та диверсифікації економіки, стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності шляхом здійснення інвестиційної, зовнішньоекономічної, консультаційної та іншої діяльності, спрямованої на реалізацію інфраструктурних, інноваційних проєктів, у тому числі, технопарків, бізнес-інкубаторів, особливих економічних зон інноваційного розвитку реального сектору економіки;

- фінансування проєктів, спрямованих на істотне оновлення та модернізацію у реальному секторі економіки України, починаючи від фінансування організації нового виробництва та завершуючи фінансуванням самого виробництва з обов'язковим створенням нових робочих місць.

Основним джерелом грошових коштів Української корпорації розвитку мають бути грошові кошти населення та бізнесу, які перебувають поза межами банківської системи та державні кошти, отримані з державного бюджету або шляхом розміщення державних облігацій внутрішньої державної позики. При цьому умови надання кредитів або іншої форми державної фінансової підтримки проєктів, відрізнятимуться довгостроковістю та значно меншим розміром процентної ставки фінансового або кредитного ресурсу, що надаватиметься для фінансування проєктів розвитку (<http://blog.ubr.ua/fnansy/dlia-ekonomichnogo-rivku-potribno-tri-golovnih-umovi-7718>). – 2014. – 15.04).

Блог на сайті «ubr.ua»

Про автора: О. Гончаров, директор Інституту розвитку економіки України

Появиться большой пласт нищих собственников

* Збережено стиль і граматику оригіналу

Цены на услуги ЖКХ все растут, и мы, собственники жилья, вынуждены затягивать пояс. Есть ли выход из сложившейся ситуации?

В связи с предстоящим повышением цен на услуги ЖКХ невольно захотелось обратиться, так сказать, ретроспективный взгляд в недавнюю нашу историю, когда все наши реформы 20-летней давности были связаны именно с ценами. Нам тогда говорили: вот сейчас приватизируем жилье, и цены снизятся. Затем последовал еще один громкий лозунг: вот создадим эффективного собственника – и цены пойдут вниз! Наконец, электроэнергетику, газ, воду разделим на «кусочки» – и сразу цены упадут! Увы, но все эти программы оказались ложью. Более того, сегодня все сети, трубы и т.д. – эксплуатировать просто опасно.

И еще раз прошу вернуться в начало 90-х, когда нам предложили: «Граждане, приватизируйте свои квартиры, и вы станете собственниками и будете уже меньше платить за услуги ЖКХ». Все тогда пошли на так называемую малую приватизацию. Но когда все стали собственниками – тогда и начался рост тарифов. Потом государство ввело налоги. Более того, сейчас ожидаем введения налога и на имущество. И может так получиться, что появится довольно большой пласт нищих собственников. К тому же, уже в полной мере заинтересованные стороны прибегают к услугам коллекторских компаний, когда выбивают долги за воду, услуги телефонной связи и т.п., а если вы не платите – то и вовсе могут выселить из квартиры.

Итак, что делать в текущей ситуации? Буду называть конкретные предложения и по пунктам.

Во-первых, для малоимущего населения заморозить хотя бы на ближайшие два-три года тарифы на услуги ЖКХ. Население то у нас бедное. И государству переложить непомерные расходы ЖКХ на это бедное население просто нельзя.

Во-вторых, впредь не допускать того, чтобы регулируемые тарифы на коммунальные услуги превышали в несколько раз рост индекса потребительских цен. Замечу, в среднем потребительские цены за последние 10 лет

выросли немногим более чем на 100%, а на всё, что связано с обеспечением ЖКХ – тепло, электроэнергия, транспортные перевозки и т.д. – от 5 до 9 раз.

В-третьих, обеспечить эффективный контроль за естественными монополиями. Например, если от генерирующей компании до нашей квартиры в несколько раз увеличивается стоимость электроэнергии, то не пора ли в прокуратуре взять в руки калькулятор и задаться вопросом: почему и кто безосновательно обогащается за наш счет?

В-четвертых, четко и ясно нам объяснить, из чего формируется стоимость на жилищные услуги и отдельно на тарифы коммунальных услуг. В частности, возьмем отопление: мы платим за комфорт или за гига-калории?

В-пятых, прекратить через тарифы заставлять нас оплачивать строительство новых электро-, газо-, водо- сетей, ведь после ввода в эксплуатацию они становятся чьей-то собственностью. Причем, не государственной, а частной. То есть, за наш счет приумножается капитал неизвестных нам акционеров (<http://blog.ubr.ua/finansy/poiavitsia-bolshoi-plast-nishih-sobstvennikov-7714>). – 2014. – 11.04).

Блог на сайті «Правозахисна Група «Варта»»

Про автора: Ю. Кравец, адвокат

Верховна Рада прийняла в цілому Закон «Про здійснення державних закупівель» (реєстр. № 4587).

Затяке рішення з другої спроби проголосували 226 народних депутатів. Партія регіонів і комуністи не голосували. Батьківщина дала 73 голоси, УДАР – 31, фракція Економічний розвиток – 28, Суверенна Україна – 31 голос, позафракційні – 30.

Закон прийнято без норми про електронні торги. Депутати планують розробити окремі законопроекти, де буде прописано норми про електронні аукціони і спеціальні товари (паспорта і т. д.) і внести їх до парламенту найближчим часом.

Виступаючи в парламенті, прем'єр-міністр Арсеній Яценюк зазначив, що головною метою нового закону є зробити держзакупівлі прозорими, відкритими і конкурентними. За словами прем'єра, закон поширюється на всі компанії, де держава володіє 50% і однією акцією. Він вважає, що це дозволить контролювати всі закупівлі в енергетичній сфері. Також закон фактично усуває закупівлі «у одного учасника».

Нагадаємо, раніше громадські організації звернулися до влади з вимогою не допустити потрапляння корупційних схем в новий закон про держзакупівлі. Йшлося саме про електронні аукціони. «Намагаючись зірвати його швидке прийняття, окремі представники фракції Партії регіонів виступають за збереження в новій редакції закону ідеї електронних аукціонів (ця норма скасовується в урядовому законопроекті). Мовляв, саме вони забезпечать справжню відкритість і прозорість. Ми вважаємо своїм обов'язком поінформувати громадськість про те, що законодавчі положення щодо е-аукціонів в поточній редакції тендерного закону при правлінні Віктора Януковича були запозичені з законодавства Росії. Вони прямо суперечать стандартам Європейського Союзу і нічого не сприяють відкритості процесів закупівель», – зазначали представники антикорупційних громадських організацій. Експерти також підкреслюють, що в умовах тотального дефіциту фінансування на сьогодні сумнівним залишається технічна готовність органів влади України до переходу на е-аукціони. «У разі негайного впровадження е-аукціонів фактичними операторами електронних майданчиків можуть стати російські компанії (їх дочірні підприємства або негласно контрольовані компанії в Україні). Останніми роками вони активно лобіюють ці норми в Україні», – заявляли представники антикорупційних організацій.

Урядовий законопроект про державні закупівлі (у редакції від 18 березня) підтримали представництва ЄС та Світового Банку в Україні. Експерти ЄС відзначають, що законопроект «містить важливі кроки на шляху до якіснішого наближення до вимог ЄС». Окрім скорочення винятків, вони вітають

те, що «проект виправляє один з найбільших недоліків законодавства, а саме – заміну поняття «замовники». На їх думку, «нові елементи цього визначення відображають функціональний підхід, запроваджений в Директивах ЄС щодо державних закупівель, в якому до відома приймаються відповідні функції замовника, а не джерело фінансування».

Як відомо, сфера держзакупівель в Україні є однією з найкорупційніших. З 2010 року стали широко використовуватися тіньові схеми в розподілі бюджетних коштів. Для цього створювалися непрозорі процедури проведення тендерів, «фірми-прокладки» для накручування ціни, закупівля часто проводилася в одного учасника і т. д. Останнім часом проводилися закупівлі без тендера, а загальний обсяг коштів, зафіксований у тендерних договорах в 2013 році, склав 185 млрд. грн (<http://kravec.org/verhovna-rada-prijnyala-zakon-pro-derzhzakupivli.html>). – 2014. – 10.04).

Блог на сайті «i.ua»

Про автора: Sova13

Законен закон?

2014.02.22 Верховный совет Украины объявил президента Виктора Фёдоровича Януковича отстранённым от должности за уклонение от исполнения служебных обязанностей. Но законы Украины не предусматривают такого основания для отстранения президента. Более того, законы не предписывают президенту конкретное место исполнения обязанностей, так что его отъезд из столицы никоим образом не ставит его статус под сомнение. Поэтому решение Верховного совета заведомо незаконно и тем самым юридически ничтожно – не порождает никаких значимых последствий.

Тем не менее, опираясь на это решение, Верховный совет перестал представлять на утверждение президента плоды своей последующей деятельности. Между тем все они подлежат утверждению именно законным президентом. Верховный совет попытался выйти из положения, назначив нового председателя совета и возложив на

него исполнение президентских обязанностей. Но пока обязанности исполняет – или хотя бы вправе исполнять – законно избранный президент, никто иной не вправе претендовать на это. Утверждать решения Верховного совета в данный момент вправе только Янукович.

Закон предоставляет Верховному совету немалые возможности утверждения своих решений вопреки воле президента. Но он обязует парламентариев узнать эту волю – именно путём направления решений на утверждение президенту. Раз Верховный совет этого не делает – значит, он сам признаёт юридическую ничтожность всей своей деятельности.

Таким образом все решения Верховного совета Украины, принятые после объявления президента Януковича отстранённым от должности, юридически ничтожны. Не действует ни один закон, ни одно постановление нынешнего ВС. Всякий, кто отстранён Верховным советом от должности на каком бы то ни было основании, остаётся на этой должности с точки зрения закона. Всякий, кто назначен Верховным советом на какую бы то ни было должность, остаётся человеком с улицы, играющим роль в безграмотном любительском спектакле. Всякие мероприятия, планируемые Верховным советом, представляют собою развлекательные междусобойчики.

В частности, назначенные на 2014.05.25 выборы президента Украины не имеют никакого юридического смысла и значения. Кто бы ни был провозглашён победителем – законным президентом Украины вплоть до очередных выборов, проведенных в соответствии с законом после 2015.02.25 (5 лет с момента вступления Януковича в должность) остаётся Виктор Фёдорович Янукович. А всякий отрицающий это должен рассматриваться как нарушитель закона Украины (<http://blog.i.ua/user/5947708/1399531>). – 2014. – 11.04).

Блог на сайті «тсн.иа»

Про автора: Н. Коломоец, юрист

Волны сепаратизма у мирных берегов

Анонсированные Александром Турчиновым меры противодействия сепаратизму вызывают сомнения у специалистов в области права.

Историчний досвід переконливо повчав нас, що Росія при всіх внутрішніх перемінах ніколи не змінювала, ні не послаблювала свого імперіялізму – гону загарбувати, визискувати й нищити інші народи, зокрема український.

«Перспективи української революції»
С.Бандера

Невозможно спокойно смотреть на то, что происходит сейчас в Луганске, Донецке и Харькове. Невозможно по той причине, что совсем недавно я наблюдал аналогичную картину в Крыму и аналогичную же реакцию нашей власти на такие события.

Очень многие ожидают от власти решительных и эффективных действий уже сегодня. Не в силах игнорировать такие ожидания, Александр Турчинов выступил с телеобращением к украинскому народу, в котором он попытался всех успокоить, пообещал и проведение антитеррористических мероприятий в отношении сепаратистов и много чего еще.

Хотелось бы детально разобраться, что означают его тезисы и обещания:

1 – уже завтра Верховная Рада рассмотрит закон об усилении ответственности за сепаратизм и иные преступления против государства.

Такого отдельного понятия, как «сепаратизм» в нашем уголовном законодательстве не существует, ведь оно охватывается более широким

определением: «посягательство на территориальную целостность и неприкосновенность Украины». Наказание за такие действия предусмотрено ст. 110 УК Украины. Самое суровое наказание, которое можно понести за то, что называют сепаратизмом, составляет 12 лет лишения свободы и то, если такие действия привели к гибели людей или иным тяжким последствиям.

Чтобы понять, много это или мало, нужно сравнить. Кража, мошенничество или угон автортранспорта, совершенные организованной группой, разбой совмещенный с проникновением в жилище – предусматривают аналогичное наказание. Такое же наказание предусматривает и подготовка или развязывание

агрессивной войны или военного конфликта, а также участие в заговоре, который направлен на совершение таких действий.

Согласитесь, что вред, который может быть причинен государству в целом и каждому гражданину Украины последним преступлением или посягательством на территориальную целостность Украины, несоизмеримо больший, нежели угон автомобиля организованной группой или кража. Ужесточение наказания в данном случае было бы адекватной мерой, хотя участники сепаратистских акций надеются на избирательность украинского правосудия, которое позволит им избежать наказания, какое бы тяжкое оно не было.

2 – в соответствии с законом будет поднят вопрос о запрете деятельности политических партий и общественных организаций, стоящих на позициях сепаратизма и осуществляющих деятельность в интересах государства агрессора против Украины.

А это и вовсе не касается Верховной Рады. Часть 3 ст. 5 Закона Украины «О политических партиях» говорит о том, что запретить политическую партию на территории Украины может только суд и дело о запрете политической партии в первой инстанции рассматривает сразу Верховный Суд Украины. Статья 28 Закона Украины «Об общественных объединениях» также устанавливает порядок запрета (принудительного роспуска) общественной организации только в судебном порядке. Для того, чтобы инициировать эти процедуры в отношении конкретных партий и общественных организаций никакого вмешательства ВР не требуется и делать это нужно не завтра и не сегодня, а тогда, когда были задержаны лидеры и участники таких организаций и политических партий.

3 – уже сегодня в регионы с целью личного руководства отправились Арсен Аваков – Харьков, Виталий Ярема – Донецк, Андрей Парубий и Валентин Наливайченко – Луганск.

Складывается такое впечатление, что Парубия, который даже в армии не служил, просто не знали куда девать, вот и отправили в догрузку к Наливайченко, но это мелочи. В

целом же, мне вспомнился один исторический факт.

5 июня 1939 года, с целью личного руководства войсками Красной Армии, которая с каждым днем теряла свою боеспособность, в Монголию прибыл Георгий Константинович Жуков. Результат его руководства – 600 расстрелянных военнослужащих за 104 дня. 15 сентября 1939 года после того как Красная Армия фактически уничтожила 6-ю отдельную армию Японии, между СССР и Японией был подписан мирный Договор.

Сомневаюсь, чтобы сейчас кто-то принялся бы наводить порядки подобными методами, но нам и не нужно уничтожать японскую армию, а только сохранить мир и спокойствие в нашем государстве. Думаю, что это верное решение в таких обстоятельствах.

4 – подразделения правоохранительных органов в проблемных регионах будут доукомплектованы личным составом из других регионов.

Весьма спорный шаг. Если он касается подразделений, которые непосредственно задействованы в охране общественного порядка и админзданий, то проще заменить эти подразделения целиком, откомандировав на их место аналогичные подразделения из более лояльных центральных регионов (провести ротацию). В условиях субординации личный состав, которым доукомплектуют эти подразделения, обязан будет действовать аналогично с основными силами. Да и вопрос с руководством остается неясным, а как известно, рыба гниет с головы.

Да, такие действия нельзя назвать решительными, но это уже гораздо больше, чем было сделано в Крыму, и дает возможность надеяться на то, что эту волну сепаратизма удастся остановить, не дав ей выплеснуться из мирного русла. Во всяком случае, я надеюсь, что никому из наших политиков не придет в голову спровоцировать такой выход с целью выступить после него миротворцем и спасителем Украины в рамках своей предвыборной агитации и борьбы за рейтинги (<http://ru.tsn.ua/blogi/themes/law/volny-separatizma-u-mirnyh-beregov-359343.html>). – 2014. – 7.04).

Блог на сайті «lb.ua»

Про автора: О. Поліщук, експерт з енергетичного, ядерного та природоресурсного права

Люстрація суддів не працює

11 квітня набув чинності Закон України «Про відновлення довіри до судової влади» іменований в народі «про люстрацію суддів». Відповідно до даного закону, від сьогодні, вся судова вертикаль фактично залишається без керівного складу, оскільки з моменту набуття чинності даним законом, втрачають свої посади голови та заступники всіх судів загальної юрисдикції. Окрім того, від сьогодні втрачають свої повноваження всі члени кваліфікаційно-дисциплінарної комісії суддів, а також члени Вищої Ради юстиції, окрім осіб які перебувають там за посадою. Здавалося б, справедливість почала дійсно відновлюватися, в судовій гілці влади почалися реальні очищення.

Разом з тим, отримана інформація із коридорів суддівської влади вражає. Відсторонена сьогодні донецько-портновська камарілья не збирається здаватися і просто так віддавати владу. Поки суспільство перебуває у ейфорійному стані, принаймні у Вищому господарському суді України сьогодні планувалися вибори нового керівництва. Під ці вибори громадянин України і суддя одночасно Віктор Татьков виділив до 10 млн. дол. США.

Один голос коштує 250 тис дол. США. Кошти видаються після голосування, за умови пред'явлення фото з власного мобільного телефону, зроблене з оформленого бюлетеня в кабінці для голосування. Від початку планувалося протягувати його безпосереднього протезе Артура Ємельянова. Однак, зваживши всі за і проти зрозуміли, що такий вибір буде занадто резонансним, а тому прийнято рішення провести інших більш нейтральних з точки зору суспільного сприйняття, але абсолютно лояльних суддів до вчорашньої суддівської влади. Наразі розглядається дві кандидатури Олександр Сибіга та Богдан Львов. Обидва судді входять до сфери впливу экс-заступника Адміністрації Президента України Андрія Портнова.

Проте, сьогодні провести збори не вдалося у зв'язку з не завершенням всіх підготовчих процедур. Джерело у Вищому господарському суді України повідомляє, що збори заплановано на 14 квітня 2014 року, тобто на найближчий понеділок. Точно така ж ситуація відбувається у Господарському суді міста Києва і Київському апеляційному господарському суді куди за президентства Януковича з міст Східної України було переведено левову частку суддів, які ідеологічно продовжують дивитися в сторону своїх покровителів. Вибори керівництва Господарського суду міста Києва також призначені на 14 квітня 2014 року. На останніх зборах суддів Господарських судів України показовим був виступ судді Господарського суду міста Києва Сергія Ковтуна, який недвозначно натякнув на роль Артура Ємельянова у деградації судової системи.

Тому, люстрація ще не відбулася і чи відбудеться, залежить від громадськості, яка просто зобов'язана забезпечити прозорі вибори до органів суддівського самоврядування (http://blogs.lb.ua/oleg_polischuk/262832_pro_suddivski_zbori.html). – 2014. – 11.04).

Информационный юридический портал «Status-quo»

Про автора: Д. Лебедев

Новые изменения в Налоговый кодекс Украины

Премьер-министр Арсений Яценюк поручил «безотлагательно» подать на рассмотрение Кабмина проект решения о создании рабочей группы для подготовки новой редакции Налогового кодекса. В составе рабочей группы Яценюк хочет видеть как заинтересованных представителей органов власти, так и представителей работодателей, общественных организаций, отраслевых ассоциаций, а также международных аудиторских компаний.

С одной стороны, можно отметить позитивно то, что в рабочую группу входят как работодатели, так и общественные организации, то есть мнение каждого учитывается.

Также, скорее всего народ позитивно отметить изменения налогового кодекса, снижение налогов и упрощение налоговой системы. Но нужно посмотреть на это и с другой стороны – бизнес переживает сложные моменты, сейчас управляющим партнерам и генеральным директорам нет времени поддержать механизм создания нового Налогового кодекса, им нужно спасать свои предприятия в связи со сложившейся ситуацией в стране и всемирным кризисом.

Также стоит отметить, что принятие нового Налогового кодекса влечет за собой изменения в других законах Украины. До стабилизации ситуации в стране, лучше не тревожить этот процесс, так как бизнесу в этот момент он не поможет, а только загрузит дополнительной работой (<http://www.s-quo.com/club/club.php/user/8618/blog/637>). – 2014. – 16.04).

Информационный юридический портал «Status-quo»

Про автора: Д. Лебедев

СНБО приняло решение о проведении АТО с применением ВС Украины

Спикер Верховной Рады, и. о. президента Украины Александр Турчинов заявил, что Совет национальной безопасности и обороны принял решение привлечь к проведению операции на востоке страны военнослужащих Вооруженных сил Украины

«СНБО приняла решение начать широкомасштабную антитеррористическую операцию с привлечением Вооруженных сил Украины», – заявил он в воскресенье вечером на телеканале «Рада».

При этом он подчеркнул, что власть в Киеве намерена не допустить повторения «крымского сценария в восточном регионе Украины».

Также А.Турчинов заявил, что власти Украины делали все, чтобы избежать человеческих жертв. «Но мы готовы дать отпор тем попыткам вторжения, дестабилизации и террористическим действиям с оружием в руках», – подчеркнул он.

По Конституции Украины основной ценностью считается человек, его права и ценности. Забастовки с пустого места не начинаются, естественно, идет подогрев со стороны СМИ, также и от других государств. Но не будем забывать, что всегда восточная Украина была близка к Российской Федерации, и сейчас выдался удобный случай стать частью «родной» для них страны.

С одной стороны, необходимо как-то стабилизировать ситуацию в стране, не допустить федерализацию и впоследствии раскола Украины. Но проведение операции на востоке Украины вызовет еще большую волну негатива, это окончательно разобьет народ страны на две части. Граждане одного государства будут идти один на одного.

Нужно не быть пешками в руках власти, нужно быть единым народом, необходимо, чтобы власть наконец-то услышала требование граждан всех областей Украины и постаралась принять такие решение, которые максимально смогут удовлетворить позиции населения (<http://www.s-quo.com/club/club.php/user/8618/blog/636>). – 2014. – 14.04).

Юридический центр «Юринформ»

Про автора: dmitriy

Военные и милиционеры могут приватизировать жилье в общежитиях

На данный момент внесены поправки в статью 1 Закона об обеспечении реализации жилищных прав жителей общежитий (проект № 1016).

Проектом предлагается предоставить право приватизации жилых помещений в общежитиях военнослужащим, работникам Вооруженных Сил Украины и МВД.

Согласно изменениям в ст.1 выше указанного Закона его сфера действия распространяется на граждан, которые не имеют собственного жилья, на военнослужащих, работников Вооруженных Сил Украины и Министерства внутренних дел Украины, которые проживают в общежитиях более пяти лет на законных основаниях зарегистрированы по месту жительства в общежитиях и фактически проживают в них

(<http://jurinform.com.ua/blog/192-voennye-i-milicionery-mogut-privatizirovat-zhile-v-obschezhitayah.html>). – 2014. – 17.04).

Юридический центр «Юринформ»

Про автора: dmitriy

Нотариусы могут предоставлять извлечения из реестра прав на недвижимость

Депутаты на основе законопроекта № 4590 приняли Закон, которым предусмотрено, что информация из Государственного реестра прав о государственной регистрации прав и их обременений предоставляется органом государственной регистрации прав, нотариусом в форме извлечения, информационной справки и выписки.

Напомним, действующей редакцией ст. 28 Закона «О государственной регистрации вещных прав на недвижимое имущество и их обременений» установлено, что предоставление информации из Реестра осуществляется нотариусом в форме извлечения в результате проведения госрегистрации прав при совершении нотариальных действий с недвижимостью, объектом незавершенного строительства.

Кроме того, Законом предложено изложить в другой редакции ст. 46-1 Закона «О нотариате», установив, что нотариус как специальный субъект, на которого возлагаются функции госрегистратора прав на недвижимое имущество и который имеет печать такого регистратора, осуществляет полномочия в соответствии с Законом «О государственной регистрации вещных прав на недвижимое имущество и их обременений» (<http://jurinform.com.ua/blog/191-notariusy-mogut-predostavlyat-izvlecheniya-iz-reestra-prav-na-nedvizhimost.html>). – 2014. – 16.04).

Юридический центр «Юринформ»

Про автора: dmitriy

Крымчанам придется подтверждать дипломы и менять водительские права

В Крыму перерегистрация автомобильного транспорта и замена водительских удостоверений продлится до конца года. В течение переходного периода крымчане могут пользоваться своими автомобилями и имеющимися у них украинскими водительскими удостоверениями без каких-либо ограничений.

При этом граждане РФ, проживающие в этих регионах, которые уже получили российские паспорта, могут в удобное для них время обратиться в регистрационно-экзаменационное подразделение ГАИ, где их транспортное средство будет перерегистрировано в соответствии с российским законодательством, а его регистрационные документы и государственные регистрационные знаки будут заменены на российские.

Также жителям Крыма, получившим дипломы с 1992 по 2000 годы, придется пройти процедуру признания документов об образовании. Сейчас для крымчан, получивших образование в Украине, действует общий порядок признания иностранного образования и иностранной квалификации. Между Россией и Украиной действует ряд договоров о взаимном признании, однако, под их действие не подпадают документы, выданные в Украине с 16 мая 1992 года по 26 мая 2000 года.

Документы жителей Крыма, которые были получены не в указанный период, автоматически признаются в России. А документы, которые были получены с 1992 по 2000 годы, придется подвергать процедуре признания документов. Для этого необходимо отправить в службу по надзору за образованием заявление с пакетом документов, подтверждающих получение образования. В случае положительной оценки гражданам будет выдано свидетельство о признании и документы будут признаны действительными (<http://jurinform.com.ua/blog/186-krymchanam-pridetsya-podtverzhdad-diplomy-i-menyat-voditelskie-prava.html>). – 2014. – 15.04).

Взгляд юриста
Юридический блог компании Jurimex
Про автора: Н. Бойко

Работа над ошибками.

«Не ошибается тот, кто ничего не делает» – этим крылатым выражением мы часто оправдываем и свои, и чужие промахи. Конечно, когда такие «промахи» допускает законодатель и принимает сформулированные с ошибкой нормы, применение которых может привести к негативным последствиям, обществу трудно оправдать подобные огрехи в работе законотворцев.

Речь пойдет о, наверное, самом обсуждаемом сегодня нормативном акте – Законе «О предупреждении финансовой катастрофы и создании предпосылок для экономического роста Украины» от 27 марта 2014 року № 1166-VII (далее – Закон № 1166). Если говорить точнее – об ошибке, допущенной при внесении изменений в статьи, касающиеся установления 7 %-й ставки НДС с операций по поставке лекарственных средств и изделий медицинского назначения.

Кроме включения в пункт 193.1. Налогового кодекса (НК) Украины нормы о введении 7 % ставки налога, также из пункта 197.1 статьи 197 Кодекса исключен подпункт 197.1.27, вследствие чего операции по поставке лекарственных средств, а также изделий медицинского назначения исключены из перечня операций, которые освобождаются от налогообложения НДС.

В то же время, законодатель «забыл» указать о том, что 7 % ставка налога применяется и к операциям по ввозу таких товаров на таможенную территорию Украины.

Вследствие недостаточно чёткой формулировки принятых норм возникла возможность двоякого понимания и трактовки нововведений.

Из формулировки нормы о введении 7 % ставки налога следует, что эта ставка не применяется к операциям по ввозу лекарственных средств и изделий медицинского назначения на таможенную территорию

Украины. А из системного анализа норм статьи 193 и пункта 197.1. статьи 197 НК Украины следует, что в таком случае должна применяться основная ставка – 20 %.

Подобную трактовку указанных норм подтвердило Министерство доходов и сборов Украины в Письме от 4 апреля 2014 года № 7822/7/99-99-19-05-01-17.

С целью устранения возможности двоякой трактовки описанных выше норм НК Украины Кабинет Министров Украины разработал законопроект № 4645. В проекте закона предлагалось сделать редакционную правку и уточнить, что по ставке 7 % облагаются операции по ввозу на таможенную территорию Украины и поставке на таможенной территории Украины лекарственных средств и изделий медицинского назначения.

10 апреля 2014 года Верховная Рада Украины приняла предложенный закон, таким образом, техническая ошибка, допущенная в Законе № 1166 – исправлена. Надеемся, что в будущем законодатель будет более внимательно и системно относиться к формулированию принимаемых норм, дабы избежать подобных «ляпов» (<http://jurblog.com.ua/2014/04/rabotad-oshibkami-2>). – 2014. – 16.04).

Взгляд юриста
Юридический блог компании Jurimex
Про автора: М. Слободниченко

Нездоровый подход

Сферу здравоохранения в Крыму ждут значительные нововведения в связи с применением российского законодательства на полуострове.

В данный момент Крым является спорной территорией с нечетко определенным правовым статусом. С точки зрения наших органов власти, это территория Украины, и на нее должно распространяться законодательство Украины. В то же время, Российская Федерация считает Крым субъектом права России. Соответственно, коллизия правоприменения порождает много вопросов, связанных с возможностью функционирования различных

видов деятельности в сфере здравоохранения. С проблемами уже на сегодня сталкиваются как субъекты предпринимательской деятельности, ведущие фармацевтический бизнес, предоставляющие медицинские, санаторно-курортные услуги, так и обычные граждане – потребители таких услуг.

Лицензирование

Для бизнеса в сфере здравоохранения одно из первостепенных мест занимает вопрос лицензирования. Ведь согласно действующему законодательству Украины медицинские услуги, импорт, производство лекарственных средств, их оптовая и розничная торговля подлежат лицензированию.

Федеральный конституционный закон от 21 марта 2014 года № 6-ФКЗ «О принятии в Российскую Федерацию Республики Крым и образовании в составе Российской Федерации новых субъектов – Республики Крым и города федерального значения Севастополя» предоставляет право компаниям вести деятельность в Крыму на основании ранее выданных лицензий государственными органами Украины без ограничения срока их действия (если иное не указано в них самих). Однако логично, что такая норма закона имеет сферу действия исключительно на субъектов, зарегистрированных на территории АРК. При этом важно заметить, что наличие у субъектов лицензирования самого документа – лицензии не освобождает компании Крыма от требования вести лицензионную деятельность в соответствии с законами Российской Федерации. Статьей 23 этого же Закона устанавливается, что законодательные и иные нормативно-правовые акты РФ действуют на территориях Республики Крым и города Севастополь со дня принятия в РФ Республики Крым. Таким образом, субъекты лицензирования в Республике Крым обязаны будут приводить свою хозяйственную деятельность в соответствии с требованиями российского законодательства.

Юридические лица – субъекты лицензирования, имеющие место регистрации на Украине иное, нежели на территории АРК, не смогут осуществлять на территории Крыма

свою лицензионную деятельность, поскольку в понимании российского законодательства будут считаться нерезидентами.

Что ждет фармацевтов

Следует отметить с одной стороны позитивный момент в сфере здравоохранения, закрепленный Постановлением Государственного совета Республики Крым от 26 марта 2014 года «Об особенностях осуществления реализации и использования лекарственных средств и изделий медицинского назначения на территории Республики Крым в переходной период». Речь идет о правомерности оборота лекарственных средств в Крыму – принимать и продавать лекарства, зарегистрированные на Украине, можно, а вот ввозить на полуостров с материка вряд ли будет реальным в сложившейся ситуации. , безусловно, приведет к дефициту лекарственных средств и к увеличению их стоимости. А некоторые лекарства вообще могут исчезнуть из аптек Крыма.

Фармацевтические компании, зарегистрированные на территории Крыма, должны быть готовы к некоторым нововведениям, которые возможны в связи с применением российского законодательства на полуострове. Так, в крымских СМИ исчезнет реклама любых медицинских услуг и фармацевтических препаратов, в том числе методов профилактики, диагностики, лечения и медицинской реабилитации. В противном случае, это будет считаться нарушением части 8 статьи 24 Федерального закона «О рекламе» от 13 марта 2006 года № 38-ФЗ. Ведь в отличие от норм права Украины, названный Закон позволяет осуществлять рекламу таких услуг только «в местах проведения медицинских или фармацевтических выставок, семинаров, конференций и иных подобных мероприятий и в предназначенных для медицинских и фармацевтических работников специализированных печатных изданиях». Однако выход из данной ситуации существует: в рекламе клиника может указать свой профиль (не обозначая перечень услуг!) и использовать формулировки «помощь при...», «решение проблем...».

Адаптация медучреждений

В деятельности медицинских учреждений Крыма могут возникнуть глобальные изменения, связанные с адаптацией к системе здравоохранения Российской Федерации, к особенностям работы российских страховых организаций. В России функционирует обязательная страховая медицина. Крымские медицинские кадры на сегодняшний момент не готовы к работе в условиях обязательного медицинского страхования. Специалисты не владеют знаниями российской нормативно-правовой базы, регулирующей правила оказания услуг и экспертизы качества медицинской помощи в данной сфере. Следует учитывать, что медицинскому персоналу в Крыму – гражданам Украины необходимо получать либо российское гражданство, либо разрешение на работу как иностранным гражданам.

Необходимо также обратить внимание, что доктора и фармацевты, дипломы которых были выданы на территории Украины, смогут продолжить работу на основе имеющихся документов об образовании. Так, в соответствии со статьей 12 Федерального закона о принятии в Российскую Федерацию Республики Крым предусмотрено, что на данной территории действуют документы об образовании, выданные официальными органами Украины, АР Крым, Севастополя.

Также аннексия Крыма с одной стороны, фактически лишает социально незащищенные категории украинцев права на получение льготных путевок в крымских здравницах, а также сотрудников предприятий права воспользоваться профсоюзными путевками и отдохнуть в Крыму. С другой стороны, негативная тенденция будет прослеживаться и для самих крымских здравниц. Ведь граждане Украины всегда составляли основную часть отдыхающих на территории полуострова, соответственно пансионаты, санаторно-курортные учреждения получали дополнительное финансирование за счет реализации профсоюзных путевок. После присоединения Крыма к России, такое лицо будет иметь право на «социальную» путевку только при наличии российского полиса

обязательного медицинского страхования (<http://jurblog.com.ua/2014/04/nezdorovyiy-podhod>). – 2014. – 16.04).

Блог на сайті «latifundist.com»

Про автора: М. Опанасюк, юрист

Вексель – всему голова

Ни для кого не секрет, что векселя прочно укоренились в практике расчетов между сельхозпроизводителями и поставщиками товаров для сельскохозяйственного производства. Это связано с 2-мя ключевыми преимуществами векселя:

1) сельхозпроизводитель получает нужные ему товары, в нужное время и с отсрочкой оплаты;

2) производитель/дистрибьютор товаров для сельхозпроизводителей имеет рынок сбыта для своей продукции и гарантию оплаты в заранее установленные сроки (как правило, после сбора и реализации урожая сельхозпроизводителем).

Например, в начале года не всегда хватает денег на закупку средств защиты растений, а для хорошего урожая качественная защита растений является обязательным условием. Использование векселя в этом случае учитывает интересы обеих сторон сделки. Фермер получает необходимые средства защиты растений и отсрочку платежа на срок указанный в векселе, а поставщик реализует свои товары и получает вексель, которым он может рассчитаться со своими контрагентами, или же получить по нему оплату от фермера в будущем после продажи последним собранного урожая.

В чем же заключается гарантированность оплаты векселя для поставщика/дистрибьютора продукции для сельскохозяйственного производства?

Во-первых, вексель, как и любое другое обязательство, может быть дополнительно обеспечено. Причем в отношении векселя такое обеспечение не связано с существенными расходами ни для векселедателя (сельхозпроизводитель), ни для векселедержателя (поставщик/дистрибьютор).

Наиболее распространенным и эффективным обеспечением векселя является аваль – обязательство третьего лица (чаще всего, банка) погасить вексель за векселедателя/индоссанта в случае его неоплаты.

Во-вторых, вексель приобретает дополнительное обеспечение для его держателя, если до получения векселя он передавался одному или нескольким предыдущим держателям (индоссантам). Например, достаточно распространенной является ситуация, когда дистрибьютор передает товар сельхозпроизводителю, получает в счет оплаты этого товара вексель и в дальнейшем передает (индоссирует) этот же вексель в счет оплаты производителю продукции, которую приобрел сельхозпроизводитель. При этом индоссант (тот, кто индоссирует вексель) несет ответственность за погашение векселя на равных с сельхозпроизводителем, который его выдал. Таким образом, чем больше индоссантов, тем более защищенной и гарантированной становится оплата по векселю, поскольку возрастает количество лиц, у которых можно требовать такую оплату.

Исключение составляют случаи, когда при передаче векселя индоссант сделал на векселе оговорку «без оборота на меня». В этой ситуации к индоссанту требование предъявить не получится, поэтому желательно такую оговорку в векселе при его получении не допускать. Для предъявления требования к индоссанту необходимо засвидетельствовать факт непогашения векселя плательщиком по векселю. Для этого совершается протест векселя в нотариуса по месту платежа или месту нахождения плательщика. Важно отметить, что совершение на векселе держателем векселя (индоссантом) в момент его передачи надписи «оборот без издержек» или «без протеста» освобождает нового векселедержателя от обязанности совершать протест векселя и дает возможность сразу обращаться к индоссанту при неполучении платежа от плательщика и его авалиста. В переводном векселе, такую надпись может совершить при его выдаче векселедатель (трассант). Действие надписи «оборот без издержек» или «без протеста», в этом случае,

будет распространяться на всех обязанных лиц по векселю. В то же время, возможна ситуация, когда производитель/дистрибьютор является первым векселедержателем (нет индоссантов), а банк, который авалировал вексель, находится на грани банкротства. Как в таких обстоятельствах производитель/дистрибьютор может защитить свои финансовые интересы?

Законодательство не ограничивает количество авалей, которые могут быть совершены на векселе. Более того, законодательство также предусматривает возможность совершения авала на любом этапе оборота векселя (выдача, первичный или последующий индоссамент) и в пользу любого обязанного по векселю лица.

Это означает, что при наличии риска неоплаты векселя лицом, которое указано плательщиком, и неплатежеспособности банка-первого авалиста, рекомендуется требовать от плательщика по векселю обеспечения векселя вторичным авалем у другого банка. Если на векселе нет места для совершения второго авала (например, вексель передавался много раз, и задняя сторона векселя содержит передаточные надписи – индоссаменты), законодательство разрешает совершить его на дополнительном листе бумаги (на аллонже), который прикрепляется к векселю. Для получения второго авала необходимо согласие стороны обязанной по векселю (например, плательщика по векселю) и второго авалиста. Отношения между ними будут регулироваться договором об авале.

Третьей составляющей защищенности оплаты векселя является то, что вексель – может быть самостоятельным исполнительным документом, по которому поставщик/дистрибьютор сможет обратиться взыскание на имущество должника (сельхозпроизводитель или индоссант) без обращения в суд. Однако чтобы иметь возможность это сделать, поставщик/дистрибьютор должен в установленном законом порядке:

– предъявить вексель к оплате лицу указанному плательщиком по векселю и его авалисту и в случае неоплаты, опротестовать вексель у нотариуса по месту платежа

или нахождения должника, что является юридическим подтверждением неоплаты и является обязательным действием, ибо исполнительная надпись осуществляется только на опротестованный вексель;

– предъявить опротестованный вексель к оплате индоссанту и/или его авалисту. В случае предъявления переводного векселя, он также предъявляется лицу, которое выдало переводной вексель – трассанту. Это необязательная стадия, но рекомендованная, с точки зрения сроков получения оплаты;

– обратиться к нотариусу, осуществить исполнительную надпись на векселе и, минуя суд, обратиться в исполнительную службу за взысканием с должников по векселю суммы задолженности.

Четвертым преимуществом векселя относительно его погашения является то, что вексель сам по себе является ценной бумагой, которую можно продать третьему лицу и получить необходимые денежные средства до наступления срока предъявления векселя к оплате. С учетом ранее изложенного, следует обратить внимание, что ликвидность векселя (возможность его продать на выгодных условиях в любое время до наступления срока его погашения) зависит от степени защищенности его оплаты. А если быть более точным, то от:

– статуса и кредитной истории векселедателя и всех индоссантов;

– количества индоссантов;

– наличия авалия и статуса банка-авалиста;

– наличия/отсутствия вексельных ограничений по обороту и обращению за погашением к индоссантам и т.д.

Вместо вывода

Вексель – это яркий пример действия на практике поговорки, что старый друг лучше новых двух. Не так давно, законодатель попытался ввести в рыночный оборот альтернативу векселям – аграрные расписки, которые были призваны, если не вытеснить вексель из сферы сельскохозяйственного оборота, то хотя бы составить ему достойную конкуренцию. Однако, пока что, как и ранее, вексель, остается одним из популярнейших

немонетарных средств расчета на аграрном рынке. Это обусловлено простотой и удобностью его использования, а также высоким уровнем защищенности оплаты по векселю для векселедержателя (<http://latifundist.com/blog/read/577-veksel--vsemu-golova>). – 2014. – 11.04).

Блог на сайті «makon.com.ua»

Про автора: Костянтин

Кримський виклик. Начерк асиметричної відповіді

Ймовірно, що окупантів у Криму спіткає повстання. Його потужність залежатиме від чисельності та якості середнього класу на півострові. На Донбасі, Слобожанщині та Бессарабії сьогодні ситуація визначається саме цим чинником.

Фейсбук поділився спостереженням: “Ну, чому “офісний планктон” виступає за єдність країни, а люмпени за федералізацію та здачу у Росію?” Тому, що для людей кваліфікованих, компетентних та енергійних особиста свобода є самоцінною. Кількість ступенів свободи людини у Росії та в Україні різні. Не треба пояснювати де їх більше? Саме свободою визначається не так якість життя родини, (хоча це теж дуже значущий чинник), як відчуття можливостей для розвитку – свого і дітей з онуками.

Свобода це, зокрема, і статки. Важкі до нестерпності умови праці, як, наприклад, у шахтарів мають компенсуватися великою платнею – свободою у перспективі – для себе та дітей. Не зустрічав жодного шахтаря, який би бажав синові такої ж долі. Шахтарі за рівнем оплати теж мають належати до середнього класу. А їх перетворюють на жебраків, позбавляючи гідності.

Те саме росіяни намагатимуться зробити з мешканцями Криму. Не вийде, бо кримчани більше двадцяти років жили в умовах відносно свободи – свободи слова, віровизнання, підприємництва, включно із тіншовим. Панування макеєвського клану у Криму не призвело до цілковитого знищення свобод. Навпаки – стимулювало прагнення до них.

Інакшого способу, ніж силовий, для знищення свобод не існує. Отже рано, чи пізно Росія змушена буде застосувати до кримчан брутальну силу. Виникне рух опору. Опиратимуться громадяни України. Байдуже, що Росія їх вважатиме своїми громадянами. Держава Україна муситиме захищати цих людей, використовуючи для цього усі засоби, включно з органами міжнародної юстиції.

Вже сьогодні слід створити реєстр громадян, які перебувають на тимчасово окупованій території. Вони становлять собою групу ризику щодо порушення Росією засадничих прав людини.

Слід прийняти спеціальний Закон про захист прав та законних інтересів громадян України та осіб без громадянства на тимчасово окупованій території. Установи юстиції АР Крим мають бути у цифровій доступності для громадян, які мешкають під окупантами для фіксації злочинів та надання правової допомоги їхнім жертвам.

Вкрай важливо забезпечити участь кримчан у виборах президента. За твердженням Андрія Сенченка виборці з Криму зможуть проголосувати на дільницях у Херсонській та Запорізькій областях. Однак треба створити кілька дільниць і у Криму, наприклад, при мечетях.

На виборах місцевих рад у наступному році потрібно утворити парламент автономії, а тоді – Уряд у вигнанні. Згаданий спеціальний закон має, зокрема, регламентувати їхню діяльність. Кримський уряд водночас має виступати як Державне агентство України з питань реінтеграції – центральний орган виконавчої влади, на який покладеться координація державних програм реінтеграції, розроблених у відповідних держустановах.

Окупація є викликом українській державності та, водночас, її потужним стимулом. Гідна відповідь на цей виклик надасть нашій країні нової цивілізаційної якості. Звісно, якщо держава вестиме відповідну інтелектуальну та організаційну роботу (<http://makon.com.ua/krymskyj-vyklyk-nacherk-asymetrychno-vidpovidy>). – 2014. – 10.04).

Податковий блог «taxua»

Про автора: Р. Блажка

Закон про фінансову катастрофу: податкові зміни

1 квітня 2014 року набув чинності Закон України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні». Нижче в стислому вигляді про зміни до податкового законодавства, які запроваджуються цим законом.

ПДФО*

Оподаткування доходів за депозитами (у частині перевищення такими доходами 17 прожиткових мінімумів** на рік);

Оподаткування пенсій (у частині перевищення 10 000 грн. на місяць);

Запровадження нової прогресивної шкали оподаткування для пасивних доходів (дивіденди, проценти, роялті, інвестиційний прибуток від продажу цінних паперів, деривативів та корпоративних прав):

Під час виплати пасивних доходів податковий агент утримує податок за ставкою 15%. Решту податку платник сплачує за результатами подання річної податкової декларації.

Податок на прибуток

18% ставка стає постійною. Перехід на ставку 17% у 2015 році і 16% у 2016 році скасовується.

ПДВ

Ставка у розмірі 20 % стає постійною. Перехід на ставку 17% у 2015 році скасовується;

Запровадження зниженої ставки 7% для оподаткування поставок лікарських засобів та виробів медичного призначення (раніше не оподатковувалися). Через неточності в законі – ризик застосування 20%, а не 7% ставки до імпорту лікарських засобів та виробів медичного призначення;

Зниження з 300 до 150 євро порогу для звільнення від податку імпорту товарів, які надходять у поштових/експрес відправленнях;

Обмеження на період до 1 жовтня 2014 року (і) посередників першої ланки (купують зернові безпосередньо у виробників) та (ii) виробників, які використовують

орендовані земельні ділянки, у праві на бюджетне відшкодування при здійсненні експорту зернових (за рахунок звільнення відповідних операцій від оподаткування).

Пенсійний збір***

Оподаткування пенсійним збором операцій з купівлі іноземної валюти в готівковій та безготівковій формі фізичними та юридичними особами. Ставка збору становить 0,5% від суми операцій з купівлі валюти. Збір нараховується та утримуватиметься банками, що здійснюють відповідні операції.

Інше

Підвищення ставок акцизного податку для алкогольних напоїв, пива, тютюнових виробів, транспортних засобів тощо;

Підвищення ставок земельного податку на земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких не проведено;

Розширення сфери застосування податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за рахунок зміни бази оподаткування з одиниці житлової площі на одиницю загальної площі;

Збільшення розмірів збору за користування радіочастотним ресурсом та плати за користування надрами.

Більшість указаних змін уже діють з 1 квітня 2014 року. Зміни щодо ПДФО діятимуть з 1 липня 2014 року (<http://taxua.blogspot.com/2014/04/fin-catastroph-zminy-podatky.html>). – 2014. – 7.04).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 7 (65) 2014

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:

Т. Дубас, О. Федоренко, Ю. Шлапак

Комп'ютерна верстка:

А. Берегельська

Підп. до друку 22.04.2014.

Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 4,6.

Наклад 2000 пр.

Свідоцтво про державну реєстрацію

КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3
Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1390 від 11.06.2003 р.